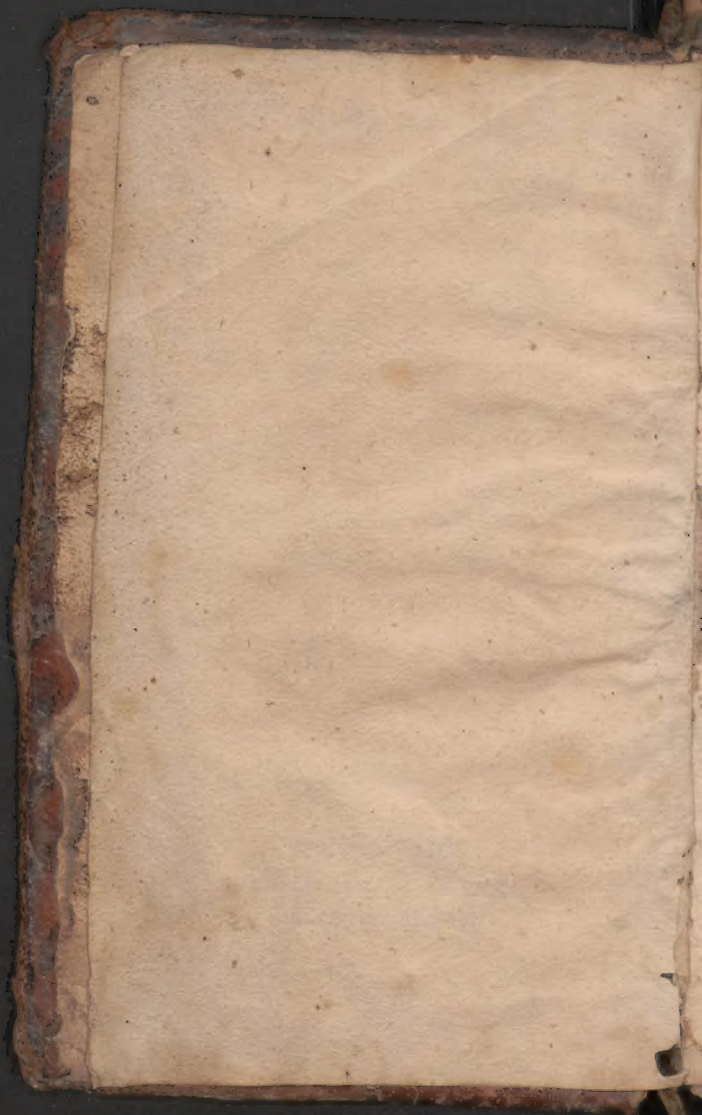

B. 1. 4.

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieuszewie

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI,
SENTENTIAE
S A C R A E

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum,
SEU DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexæ
De Opposito Virtutum sc:
De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS,
vbi breviter de Præceptis Ecclesiæ,
Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

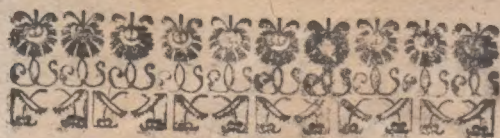
AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs
JANISZOWSKI, Ord: Prædic.

His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opus-
culorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM
MORALIUM & THOMISTICARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typis NICOLAI ALEXANDRI
SCHEDEL, S. R. M. Typ: A: D: M: DC: XCIX.

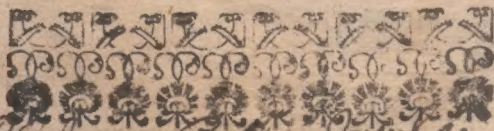

THOMAS à KEMPIS

L. 1, de Imitatione Christi C. 3.

Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quam profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quam benè vivere: ideo semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extripanda vitia, & virtutes inferendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobijs. Certè adveniente die Judicii, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm benè diximus, sed quàm RELIGIOSÈ viximus. Thom. à Kempis loco citato.

*Pl. Errarum Amato in Insula.
Ligrensi*

(MS)(✠)(SO)

CHRISTO CRUCIFIXO

DILECTO

CHRISTI CRUCIFIXI

SERVO

S. ROMVALDO

Eremitarum Camaldulensium

PATRI.

SACRO

EREMITARŪ CAMALDULENSIŪ

ORDINI

Fr. FERDINANDVS OHM alias Jā-
NVSZOWSKI Ord: Prædic.

In Signum Profundissimæ
Venerationis

OFFERT.

Vm alij magnis Principi-
bus sua opera consecrant, ut
omnia sub eorum tutela pro-

)(22)(

pero

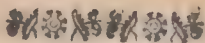
*Spero gressu incedant: hâc occasione
Magne Eremitarum Camaldulen-
sium PRINCEPS SENTENTIAS SACRAS
in gratiam & commodum ORDINAN-
DORUM collectas Tuo Nomini conse-
crandas duxi (præmilsâ Tibi Christe
Crucifixe superprofundissimâ sub-
missione) verè enim Magnus es, non
solum inter homines, utpote ex Illu-
strissima familia Ducum natus, sed
quod majus, apud Deum. Magnitudo
hæc excellentiâ virtutum mensuratur.
Fuit ergo in Te sincerus Religionis af-
fectus, dum in Monasterio Classensi
militiam Christi sub Regula S. P. BE-
NEDICTI inchoasti. Fuit profundissi-
ma ad tollendas Sathanae insidias humi-
litas: magno tamen apud Principes &
Reges in honore fuisti, multiq; Tuo
consilio mundi illecebris abjectis solitu-
dinem petière. Sufficiat adducere Pe-
trum Urseolum Venetiarum Ducem.
Fuit admirabilis patientiæ amor: in-
clusus enim circa paludem Cammias
clen.*

clensem dictam Origarium, ita inde
totus tumefactus & depilatus exivisti,
ut non eadem qua inclusa fuerat facies
videtur. Nam & caro sic viridis erat
ut vix stellioni discolor appareret. Quid
de rigore jejuniij? prater alia jejuniij
onera per continuum annum singulis
diebus nihil habuisti nisi unum pugil-
lum elixi ciceris. Sed quis singula es
narraret? sufficiat, in Te B. PATER
& Tuis Discipulis antiquorum Ere-
mitarum rigorem expressum: taliter
enim in Syria cum Tuis vixisti, ac si
altera denuo Nitria videretur. Omnes
siquidem nudis pedibus incedentes,
omnes pallidi, & nimirum omnium res-
rum extremitate contenti. Nonnulli
verò damnatis januis clausi, ita mora-
tui videbantur mundo, velut in sepulo-
chro positi. Vinum nec in gravissima
agritudine petebatur. Sed cur ego de
Monachis loquor, cum & ipsi Mona-
chorum famuli, ipsi quoque custodes pec-
corum jejunaverint, silentium teneat

vint, disciplinas inter se fecerint, & de
quibuslibet verbis poenitentiam flagi-
tauerint. O aureum (exclamat B.
Petrus Damianus) Romualdi secu-
lum, quod etsi tormenta persecutorum
non noverat spontaneo tamen Marty-
rio non carebat. Cujus tamén causâ
in Pannoniam profectus, sed morbo re-
verti coactus, relicto ibidem perpetuo
per Discipulos fractus.

Etiam ad vos Venerabiles Eremita Cas-
malautenses sermo meus dirigitur, cum
& sub Vestro Venerabili Nomine Sa-
crarum Sententiarum Opusculum
lucem publicam videre desideret. Ve-
nerabile enim Nomen Vestrum: Vos
enim antiquorum Eremitarum (quo-
rum magnifica opera universus Orbis
stupet, quorum collationibus seu dictis
Angelicus Doctor suam Angelicam vi-
tam componebat) veri imitatores.
Hac de causa candidus Ordo Vester,
mirabili visione praeignatus. Scalam
enim à terra calum pertingentem, per
quam

quam homines in velle cādidā ascender
ba t, per visum. S. nus Patriarchi V. f.
ter co- spexit, eog, S. a. r. a. C. a. m. a. l. d. u. s.
lensum Religionem designari mirabilis
ter agnovit. Ilac inquam de causa: tali
enim visione, verus antiquorum Eremitarum
imitatoris praeagnari congrue-
bat. Felix ad hoc seculum, quod, a. n. i.
quo-ū Eremitarum splendore n. n. spoli-
atum inter montu & Sylvā seras et
cælestis Hierusalem cives sit. Et licet
in profundo silentio constituti, Eccl. s. n.
tamen militantem, exemplari nocturno
nā diurna q. psalmodiā, alijsq. ad De-
um superopumum suis precibus. sus-
tentatis. Quo etiam Apostolica in cæ-
lis corona (ut legentibus & conside-
rantibus, S. PAULI primi Eremita vi-
tam patet) possidetur. Accedit Reli-
giosa conversationis odor quo populo
prædicatis. O quā benè docet, qui
exemplo docet. Sub Tanti ergo &
Taliū Nomine Opusculum meum
tucem publicam videre desiderat. Fave inter-
cessione S. Pater. Fave precibus tantū
Patris Filij.

M O N I T I O

*Ad LECTOREM SENTENTIARVM
THOMISTICARVM.*

Perplexæ bono sensu excusentur. Vbi sciendum, multas conclusionum probationes potius esse tantum declarationes: & sic non obijciatur inefficacia rationi, cum non adsit.

Perplexitates nonnullæ in particulari insinuantur vnà cum editione Sententiarum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem l: 4. d: 39. sciendum, cum idem sit objectum habitus quod & actus primarij, ideo cum objectum formale *Quod* contritionis sit peccatum sub ratione injuriæ D. O. illatæ &c: idem erit objectum formale habitus poenitentiae, vt etiam habet N. P. Labat d: 1. de Sac: Poen: dub: 4. §. 1. ibi. *probatur vltima pars*, Et sic quando dicitur esse objectum materiale, dicitur comparative ad formale *Quo*, quod est ius diuinum læsum &c. vt habet citatus Do:

Doctor l. c. §. 3. ibi. Colligis 4to. Et
sic prima ratio quâ probatur pœnitenti-
am distingvi à charitate est omittenda.
Consequenter in ratione quâ probatur
pœnitentiam distingvi à religione non
interponendum jus divinum, sed sic di-
catur. Item distingvi à religione quæ
pro objecto formali respicit
cultum Dei & non sa-
tisfactionem.

MONI.

MONITIO

Ad LECTOREM SENTENTIARUM MORALIUM.

Monui: perplexa sanè intelligenda, attendendo antecedentia & sequentia: præcipuè prima editionum. v. g. ex omissione aliqujus particule (aliena inadvertentiâ) omittæ, sanè intelligenda intentio Authorum.

v. g. in 2. d. 29. conc. 2. post ly, cui censetur subjectus, adde, tunc enim teneretur. sc. se conformare.

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepsit, v. g. ly non, vt in additione tertiâ. 2. edic. & c.

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur. v. g. quantitas cibi, p. qualitas cibi. 1. d. 19

Nec mihi contrarior, licet nonnulla conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel incommuni, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securius, v. l. saltè vt probabile propono. Et sic nec d. Thomæ contrarior. v. g. in 2. d. 86. Conc. 6. & in 4. d. 6. Conc. 8.

Inadaquatio censurarum relatarum, etiam substantia-

partialis, sic excusetur, ut mereantur excusari
Auctores ex quibus non praemonitum desumpsi.
Mior q. d. non moneant.

Inadequatio censurarum substantialis est v. g.
quando non datur conditio ad incurendam cen-
suram necessaria, v. g. si non restituerit Acci-
dentalis: quando, v. g. non referantur complices
vel quando non enumerantur alia poena.

Hanc inadequationem substantialem habes l.
i. d. 35, de Decimis conc. & prime editionis,
sed in 2. edit. sublaravi. Hae inadequationes
substantiales, quantum potui (non tamen omni-
modam securitatem promitto) in secunda edic-
tione, tractando de Censuris, sustuli, & in mo-
tione secunda editionis insinuavi.

Inter alias, extra Bullam Coena D. reser-
vas, in prima editione inadequate retuli, De-
cimam quintam, vigesimam, trigessimam quar-
tam & trigessimam sextam. Inter non reser-
vas vero vigesimam septimam.

Sequendo impressionem qua impressa Theol. P.
Frij, omisi in prima editione excommunicatio-
nem Bulla C. D. de advocantibus causas spiri-
tuales &c.

Quod

*Quodd autem in vno vel altero casu referatur
Author pro Authore. Papa pro alio Papa Numerus
pro numero. Minoris est momenti.*

*L: 4: di 19. §. Dices: sic habeo. Dices non
licet juvare reum justè damnatum ut
rumpat carcerem. ergo nec consulere,
vel præbere instrumenta Bz. N. null-
ios negare eqm. Sed ego non video di-
sparitatem. Dico tamen re melius conside-
ratâ, agnoscenda disparitas.*

*L: 2: di 42. legatur conjunctim ut habet Sz
Th sc. reverentia minueretur & fervor chari-
tatis non multum augeretur.*

*Videnda ergo monitio secunda editio-
ni præfixa, & alia in fine
eiusdem editionis
posita.*

Facul.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SAS-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab A. R. P. F. FER-
DINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thopoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnibus
legentibus sit proficuum & utile.
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem, Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Ianuarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

Facultas Ordinis

F. VINCENTIVS KVI ESZA

S.T.M. Provincialis Prov: Pol:

S. O. Prædicatorum.

Authoritate Officij N. ac præ-
sentium, serie vobis A. R. R. P. P.
Almi Studij N. Generalis Conven-
tûs Craç: Prov. Pol. Moderatori-
bus ad præters, gubernium Tho-
misticæ Scholæ tenentibus, com-
mittimus ac in meritum S. Obe-
dientiæ mandamus, quatenus O-
puscu: (cui titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum Or-
dinandorum) ab A. R. P. S. T. M. F.
Ferd: Ohm Januszynski composi-
tum diligenter perlegant, revide-
ant, recognoscantq; , sicq; reco-
gnitum, selectum ac r. vium iuxta
S. Conc: Irid. Can: prout in Dñ
judicaverint Typis publicis exu-
dendum approbent, In N. P. & F.
& Sp. S. Amen: In quorum fidem
his

his manu N. subscriptis sigillum
officij apponi mandavimus D. in
Conv. N. Cr. SS. Trin. I. Septi 1698.

Cons. in D. VINC: KULESZA,
M. PROV. Rtâ P. 232. mpr.

F. JGNATIUS KOWNACKI S. T.
Præsentatus Prior Elbig. &
Soc. mpr.

Approbatio Theologorum Ordinis
SENTENTIAS SACRAS in gratian &
commodum Ordinandorum ab
A. R. P. S. T. M. F. Ferdinand. Janu-
ponski accuratissimè collectas ex
mandato A. R. P. M. Prov. cum fru-
ctuosa iucunditate perlegi, quan-
tumq; omnibus Ordinandi, in o-
& cæteris legentibus proficua fu-
tura sint, ipse probavit. ideo præ-
lo dignascensco. Cracov. Conv.
SS. Trin. 18 Januarii 1699.

Ego F. THOMAS ENATIER Bacc-
laureus ad huc & Pro Regens
Studijs Gm. Crac. Ord. mpr.

Opus certè desideratissimum,
Opusculis *A. R. P. S. T. M. F.*
Ferdinandi Okm alias Janussonski S.
O. P. C. Crac: comprehensum pro
eruditione Christiana Catholica,
& initiandis *S. Ordinibus* collec-
ctum ex *SS. PP.* ex mandato & co-
vidi, legi & perpendi, quod ad
laudem Dei, & utilitatem *S. Eccle-*
siae Romanae, utpote absq; omni
ruga & macula, praelo publico ex-
ponendum judicavi. Cracov: ad
Ædes *SS. Trin. Ord: Præd:* 1698.
13. Decemb.

F. VRBANUS BAHRIŃOWSKI,
O. P. S. T. L. & Mag: Studij
Gen: Crac: mpr.

OPV.

OPVSCVLVM

PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

1. **S**YMBOLVM FIDEI est
Collectio articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *invisibilu veritas de Deo*
nos arctans ad credendum.

Particula *arctans* non debet sumi pro ne-
cessitate coactionis, cum credere sit vo-
luntarium, sed pro necessitate finis, quia
accedentem ad Deum oportet credere
& sine fide impossibile est placere, vt
Apostolus dicit ad Hebr. 11 sic explicat
S. Th. 22. q. 1 a. 6, ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur vna
veritas, v.g. quod Christus D; sit passus,
A mor-

2 *De SYMBOLO APOSTOL.*
mortuus, & sepultus. Vel si vna vel
ras continetur virtualiter in alia, ut ve
ritas Sacramenti Eucharistiæ sub veritate
de Omnipotentia Dei, ut docet S. Th.
loco cit: a: 8 ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. A
postolorum, 2. Nicænum, à primo concilio
secundum maiorem explicationem
distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei

1. **D**EVS sic explicari potest. Ens per
essentiam, id est, Ens cui necessarium
convenit existere. Ex illo Exodi 3. Ego sum
qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo
omne aliud ens dependet: 3. Ens quo nihil
majus aut melius excogitari potest.

2. DEUS est ubique per essentiam, præ
sentiam & potentiam. Esse ubique per
essentiam, est adesse immediatè omnibus
secundum suam entitatem. Per præsen
tiam, est cognoscere omnia. Per poten
tiam, est posse operari in omnibus rebus
quic.

De SYMBOLO APOSTOL. 3

quicquid vult S. Thom. 1. p. q. 9. a. 3.

3, Quamvis DEUS sit ubiq; speciali-
tèr tamen est in calo empyreo. 1, Ob
loci dignitatem. 2, Quia in eo speciali-
ùs splendet Divina Majestas, quàm in
alijs mundi partibus. 3, Quia ibi speci-
aliter operatur, Beatisq; seipsum manife-
stat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres pera-
sonæ, Pater & Filius & Spiritus S. in vnitatē
essentia Divina. Quod mysterium nonnul-
lis similitudinibus explicari solet. S. Di-
onysius L. de Divinis Nominibus c. 5.
comparat tribus luminosis vnitis, quo-
rum est idem lumen Alij comparant
tribus plieis ejusdem vestis. Alij aliter.
Quæ similitudines deficiunt. Alias tan-
tum mysterium, non esset tantum myste-
rium.

DISTINCTIO II.

*De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.*

1, **A**postoli antequam in mundum dis-
pergerentur Symbolū composue-

A 2

run

4 De *SYMBOLO APOSTOL.*
runt, ponentes singuli singulos articu-
los. Qui autem hunc vel illum in parti-
culari, non conveniunt Theologi. Pro-
pterea circa hoc non molestantur Ordina-
ndi. Pie credendum B. V. *MARIAM*
in medio Apostolorum, tanquam Magi-
stram fuisse, dum Symbolum compone-
batur. S. Paulus Apostolus unum
Symboli articulum composuit, quia
non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
creto Tridentini jussu Pij V. editum,
duodecim haec modo numerantur arti-
culi, Symboli Apostolorum.

1. Credo in Deum Patrem Omnipoten-
tem, creatorem caeli & terrae.

2. Et in Iesum Christum, Filium ejus
unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de *SPIRITU S.*
natus ex *MARIA* Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
sus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad caelos, sedet ad dexte-
ram

DE SYMBOLO APOSTOL.

1. **Deum Patrem Omnipotentis.**

7. Inde venturus est iudicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen:

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritus s. & Sanctificationem huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22, q. 1-2. 8. quatuordecim numerantur articuli. Septem ad Divinitatem, Septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de unitate Essentia. 2. de Persona Patris, 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spi-

6 *De SYMBOLO APOSTOL.*

ritus S. 5. de creatione, 6. de Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum.* 7. de remuneratione,

5 Circa humanitatem Christi D: 1. de Incarnatione, seu de Conceptione Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine. 3. de Passione ejus, Morte & Sepultura. 4. de Descensu ad inferos. 5. de Resurrectione. 6. de Ascensione. 7. de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi Romani contraire S. Thomæ, cum fuerint Ordinis nostri & Discipuli S. Doctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lusitanus. F. Leonardus Martinus Archiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius Fulcararius episcopus Mutinensis. F. Thomas Manriq; S. Iulatii Magister, & F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Procurator Generans. Sed hi duo ultimantur reviderunt. Præfati ergo, dum Symbolum fidei in duodecim articulos diviserrunt, numerum Apostolorum compo-

De SYMBOLO APOSTOL. 7
nentium attenderunt S. verò Thomas
res contentas attendit. Qui etiam Opu-
sculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem fidei,
vel errorum vitiationem, qualiter distingvantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum

*De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.*

Iccò omnes Personæ sint omnipo-
tentes: quia tamen Pater est prin-
cipium omnis productionis; & ipse à
nullo producitur, ideo ei omnipotentia
appropriatur, seu specialiter, nostro mo-
do loquendi, attribuitur.

1. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit Deus cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
fiq; aquas quæ erant sub firmamento,
ab his, quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas, quæ sub cælo e-
rant in locum vnum, & apparuit arida,
produxitq; terra herbam virentem, & li-
gnum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam,

8 PRIMVS ARTICVLVS.

Lunam & stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom. 1. p. præcipue à q. 68

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremo tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc. 6. 3. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen exera paradysum fuisse conditum.

4 Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem, Scientia, aliis donis, etiam dominio in creaturas irrationales. ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralem esse viri, non servam, neq. dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum

SYMBOLI APOSTOL: 9

catum, intraverit mors in mundum ad Rom. 5) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art. 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quâmdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th 1 c. 2. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul Concilio Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur, Deum simul ab initio temporis. utranq; de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem prin. à die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th: 1, p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

As

Præ

10 SECUNDVS ARTIC:

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes, Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum Deum, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij Dei, secundum illud ps: ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1, IESVS est Nomen significans
De.

SYMBOLI APOSTOL: 11

Deum & hominem. 2. Significans Salvatorem, 3. Voluntate Dei impositum, Et vocab. s. Nomen ejus IESVM, Matr. 1. 4. cum cætera nomina Christi D. salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim completur. Catechismus Romanus. & propterea dicitur nomen super omne nomen. 5. ad pronuntiationem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus; quia verè oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis: Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter Deum & populum, inquantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo satisfacit, hoc autem maximè convenit Christo D. s. Th. 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. Regnabit in Domo Jacob in æternum & regni ejus non erit finis Luc. 1:3. Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoatur,

42 **SECUNDVS ARTIC.**

tur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Deum hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebar, nec infimum fundatum in voluntate humana. iure enim humano introducta est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine Iesu omne genu flectatur, ita P.M. Iulius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetæ, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, notitia erant, annuntiabat. Scias ex
N. P. M.

SYMBOLI APOSTOL: 13

N. P. V. Labat in 3. p. d. sp. 5. dub. 3.
§. 3 prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum notitiam eorum quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, siue il-
la sit clara, siue obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio
Christi D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

1. **Q**uando ergo B. V. Maria credidit
Angelo & consensit, dicendo,
*Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundum ver-
bum tuum*, tunc Spiritus S. supervenit in
eam, hoc est, fecundavit eam, & forma-
vit in instanti de purissimo sanguine B.
Virginis, corpus, & in eodem instanti
in quo formatum est corpus, creata est
anima de nihilo, & hæc eodem instanti
conjuncta est corpori organizato & illa
duo sc: corpus & anima simul fuerunt
Divinitati unita in Filij Dei persona, &
sic

14 TERTIUS ARTICVL:

hic eo instanti facta Incarnatio quo B. V. M. consentit, dicendo, *fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologicæ veritatis.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi D. appropriatur, seu nostro modo loquendi, specialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. potest dici Pater Christi D. nam licet Christus D. secundum quod homo sit de Spiritu S. conceptus sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi D. est triplex: Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 10. & hanc triplicem Nativitatem repræsentat Ecclesia per tres missas die Nativitatis D.
Missa

SYMBOLI APOSTOL: 15

Missæ noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum carnem ex B. V. Maria. Cantata in die, gratuitam. B. Albertus M. loco cit, quem vide.

5. Secundum temporalem Christi D: Nativitatem B. V. Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redic. Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante. In similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32. ar. 3. & q. 35. a. 3

6. Per medium annorum quo Christus D. venit, intelligitur plenitudo temporum, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediatur inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audi vi auditionem tuam & timui.*

DISTIN-

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
D. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam,
credendam proponit.

I Secundum S. Vincentium Ferrerium
Relatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3. p. D. Thome q. 47. art. 1.
Christus D. his instrumentis flagellatus,
sc. Virgis spineis, flagellis habentibus
nodos, aculeis acutissimis transfixos, &
cathenis habentibus in summitatibus
vincos. Primi enim milites flagellantes
habuerunt virgas de spinis, & vepri-
bus acutissimis confectas, quibus flagel-
lando cutem Christi aperuerunt. Secun-
di primis fatigatis succedentes habuerunt
flagella, in quorum summitate erant no-
di aculeis acutissimis transfixi, & his
flagellando Sanctissimam carnem scin-
debant. Tertij secundis succedentes ha-
buerunt cathenas, in quarum summita-
tibus vinci, quibus flagellando Sanctissi-
mam carnem extraxerunt.

ARTIC: IV. STMB: APOST. 17

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rope c. 15. dicit, Divo Bernardo à Christo D. revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, is in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnorum meorum.* Fors essent quinque millia vulnorum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundum S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis mariais, qui acutiores habent aculeos, Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus D. tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Tyrrenensis Innocentius III, Consalvus Duranthus, Guilielmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quòd quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

18 **ARTIC: QVARTVS.**

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundùm Bedam de buxo. Et sic numerando titulum de quinq; lignis, V. P. Magistrum Ruzel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3, & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alia Cupressus Palma manus retinet. Titulus latatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III, in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponere. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundùm Ludolphum Cathusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januz cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

SYMBOLI APOST: 19

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum. p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur. parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalvus Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. ibi allegatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescerentiam suæ nuditati. Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum articulum.

Hec Articulo proponitur victoriosus Descensus ad inferos, & gloriosa Resurrectio à mortuis
2. An;

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Hominem autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de limbo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit. S. Th. 1. c. 46. & 7. De purgatorio illos tantum qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Vt eo descendente, liberentur à temporali purgatorij pœna S. Th. 1. c. 48.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœnâ damni, id est carentiâ visionis beatificæ, & pœnâ sensûs torquentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, limbus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, limbus Patrum, à quo Christus

flus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lubl no v. Purgatorium & sententiam ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multo minus ascendebat ad Patres in lybo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad maiorem sui gloriam. 2. ad confirmandam corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis indicijs, innuet. 5. ut in judicio, quàm justè damnentur ibidem denuntiet.

ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 4.

DISTIN

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in cælum & Throno sessionis à dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 17. non ascenderunt in corporibus cum Christo. S. Th. 3. p. q. 53. a. 1. ad 2. ex S. Aug. Et sic solus Christus D. perfectà Resurrectione, id est, non moriturus, ante universalem resurrectionem resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & p. creditur de S. Ioanne Euangelista, ait S. Thom. opusc: sexto explicando præsentem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo *sedet ad dexteram Patris*, idem est ac, est in æqualitate Patris, Si loquamur ut de homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est, est in bonis paternis potioribus præ cæteris creaturis, id est, in majori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. S. Th. 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per
dexte-

ARTIC. VI. SYMB: APOST. 23
dexte am Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

I. Licet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium vniuersale, ut omnibus inno-
tescat iusta Supremi Iudicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quod Christus D. ad iudicium uni-
uersale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit.
Præminet autem Mons Oliveti valli
Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scura;

24 ARTIC: SEPTIMVS

scutabuntur ergo tempore propinquo ante iudicium, vel simul, vel diversis temporibus, S. Th. in supp. 3. p. q. 73. art. 2.

3. Omnes ante diem iudicij morientur. Quia omnes homines Dei sententia morti adjudicati sunt propter peccatum. S. Th. in supp. 3. p. q. 78. a. 1. Quando autem in Symbolo dicitur, *venturus est iudicare vivos & mortuos*, per vivos non intelliguntur qui nunquam mortui, sed qui tempore propinquo & figurum vi mortui, S. Th. loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis hæc est multis scienda. 1. Ignis occupabit tantum de spatio, quantum occupaverunt aquæ diluvij, & sic quindecim cubitis erit altior montibus, S. Th. in supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Quare non perveniet ad sphaeram ignis, nec purgabit elementum ignis, S. Th. loco cit. 2. Post iudicium involvet malos, S. Th. l. c. a. 7. Quicquid de illo igne calidum, ustivum & impurum reperietur, descendet ad inferos ad augendam penam

SYMBOLI APOSTOL. 25

pœnam malorum, quicquid verò subtile
& lucidum, remanebit superius ad au-
gendam gloriam Beatorum. S. Th. a. 9.
immo quicquid ignobile in mundo ad io-
cum pœnarum conficit. B. Albertus M.
in Compendio Veritatis Theologicæ L.
7. c. 20. Ex dictis intelliges durante ju-
dicio mundus stabit in ignis conflagra-
tionis, ut etiam docet Dionysius Carth.
Dominica 1. Adventus in enarratione
Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore judicij ap-
parebit sequentia habet Carth. loco cit.
serm. quinto. Tunc apparebit Crux Christi,
atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
quid lucidum in Crucis specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trinitate tract. 22.
in 1. 2. disp. 9. duob. 5. ad 20. Sententiæ
finales sc. *Veneri benedicti &c. item maledicti*
&c. tantum diriguntur ad adultos. Nam
in ultimo judicio tantum fiet mentio
operum bonorum ad laudem, & malo-
rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. con-
tra reprobos fulminanda, contra mor-
tuos

26 ARTIC: SEPTIMVS

tuos in solo originali, licet in iudicio ap-
parebunt, non dirigitur, quāvis hi sint
essentialiter damnati, utpote carentes
visione Dei. In carentia enim claræ visi-
onis Dei consistit essentialiter damnatio;
sicut in clara visione Dei, consistit es-
sentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensus patientur
damnati. Per pœnam damni intelligitur
amissio seu carentia beatitudinis æter-
næ. per pœnam sensus intelligitur, quæ
inferendo aliquid nocivum sive corpo-
ri, sive animæ, torquet & affligit. Dici-
tur autem pœna sensus quāvis anima
torquetur, quia nocumenta nociva po-
tissimum sensibus percipiuntur. Ex his
pœna damni, utpote amissio summi bo-
ni, est major, quam solam experiuntur
morientes, cum solo originali deceden-
tes. pœna enim sensus solum per pec-
catum personale contrahitur secundum
S. Bernardum dicentem, in inferno so-
lam propriam ardere voluntatem,

9. Pro coronide circa præsentem arti-
culum quæritur quomodo innovabitur
mun-

SYMBOLI APOSTOL. 27

Mundus? R. docet Carthusianus Dominica 1. Adventus serm. 4. *Complanabitur terra, erit pulchra ut aurum. aqua sicut chrysallus. aer ut calum. ignis ut sidera. lux Lunæ erit septemplex, seu tanta ut modo solus lux Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoque lux proportionaliter tunc creditur augenda. Sol perpetuo stabit in oriente. Luna iugiter plena erit in occidente, & motus cessabit calorum, eruntque omnia in termino* Ita ille, quem Cardin. Bellarminus doctissimum & sanctissimum vocat. S. tamen Thomas in supplem. 1. p. q. 91. a. 4. docet, terram fore in superficie perviam ut vitrum. Sic ergo terra & celum, quoad accidentia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. **N**omen spiritus S. duobus modis sumitur. 1. complexè seu ut compositum ex duabus dictionibus. 2. ex v. Ecclesiæ, incomplexè seu per modum.

B. 2

dum

28 ARTIC: VII: SYMB: APOST:

dum unus dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quilibet & spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiae personae convenit, Quo nomine congrue ab Ecclesia nominatur, quia spiritus à spirando est qui iam impulsus, Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud, *amor meus pondus meum*, eo feror, quocumq; feror.

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Ille consubstantialis seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ super Christum D. baptizatum apparuit, ad designandam dispositionem requisitam in baptizando, sc. ne fletus accedat. S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In igneis verò lingvis super Apostolos. ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda; ad prædicandum Christum D. ubiq; interpressuras, S. Th. loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,

SS. communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem, Purgantem & triumphantem. Militans timet & expectat. Purgans, tantum expectat. Triumphans ab utroque libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibilis fidelium baptizatorum sub vno capite Christo in calu, & Vicario ejus in terris, inter se eodem cultu communicantium.* Hæc vocatur regnum Dei, sponsa Christi, corpus mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditiones veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno expressæ, ibi. *Credo, vnam, Sanctam, Catholicam & apostolicam Ecclesiam.* Addunt aliqui quintam scilicet Romanam. Sed hæc non tam est nota, quam subiectum prædictarum notarum. Hæc explico intentionis Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quâvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fideleibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 23.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesie cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratia.

6. Sanctus Thomas. Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi D. videlicet Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis cernitur in membris. Et sic communiter vobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes iusti communicatur in charita-

ritate existentibus, secundum illud, Psal.
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
iceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7: Et sic per *ly Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi
D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant alijs in necessi-
tibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentia.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium, cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem.

10. Participant etiam mali de bene-

52 ARTIC. NONVS

factis iustorum, non quidem vt iusti per
quandam derivationem cum sint mem-
bra mortua, sed per impetrationem,
qua sæpè auxilia divina resurgendi à pec-
catis conceduntur, auxilia inquam effi-
cacia. Participant item de benefactis
iustorum, inquantum intuitu horum sæ-
pè evadunt afflictiones & vindictam
Dei.

II. Ex dictis patet, in hac commu-
nitione Sanctorum fundari indulgentias
vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum articulum.

Remissionem peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, vel
tantus peccatorum conculus qui
non possit per penitentiam deleri. Nam
dicitur Iohis 2. *Dei præsens super malitia.*
id est misericordia & bonitas divina vin-
cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
cant contra hunc articulum, de miseri-
cordia Dei desperantes.

SYMBOLI APOSTOL: 33

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc saeculo neq; in futuro remitti non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiae & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & intransibilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo apertus medicinae odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quae nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusa revelatione scire certo non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitia per aliqua signa id fieri potest. Haec autem signa, quod aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnere res mundanas, & non sit conscius alicuius peccati mortalis. 3. Th. 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur praedestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica: rum dist. 21.

DISFIN.

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.*

1. **R**esurrectionis nostræ habemus symbolum in rebus naturalibus. Nam granum seminatum corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium. ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est, & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia. quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes, boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertineant resurgent. non enim erit ibi cæcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfectâ, qualis fuit Christi D. ultimas duas par-

ARTIC. XI. STMB: APOST. 35

tes docet B. Albert; M. loco mox citado.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th. loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas, secunda impas-
sibilitas, tertia agilitas, quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Timo-
th. 6. in 1. 2. dub. 3. per hanc dotem
non habet corpus gloriosum esse in eo-
dem loco cum alio corpore, sed habet
quod faciliè possit partes dividere & per
eis se intrinittere. Allegat S. Thomam
V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th.
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura,
2. passibilia, licet nunquam corrumpantur;
3. gravia. 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg. relatus à B.
Alberto M. in Compendio vent; Theo-
logice L. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

36 ARTIC: VNDECIMVS.

apparitionem videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. Sr Thom: in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi D. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

Sr Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrexerit o^ris crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata, ut sic eorum circulatio compleatur per totum per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit. ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati. Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes perveniunt ad vitam æternam, immo pauciores mult.

SYMBOLI APOSTOL. 37

multi enim sunt vocati, pauci electi. im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilis docet Hilip-
pus à Ss. Trin. disp. 17. in 1. p. dub. 4.
lequens Caiet: & refert S. Greg. M. S.
August. S. Hier. & Chrysostomum.
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
p. a. s. v. t. respondet Mag. Per sent: in
2. d. 3. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset f. et. r. u. s.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Senoquens (26) *Hoc est
plena beatitudo. & ita glorificatio hominū
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo, formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæc sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primo gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

18 ARTICVL: DVODECIMVS
bono proprio, & felicitate qua potiun-
tur, vt tamen relata ad Deum tanquam
ad vltimum finem, 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio;
comprehensio, seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tualem cum Deo. Harum explicatio-
nem vltiorem vide in 4. Sent: Tho-
misticarum dist. 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratus:
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne,
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctoratus, ex victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

SYMBOLI APOSTOL. 39

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrij, deinde Virginitatis, tandem Doctoratus.

6. Q. V. Aureola differat à fructu ?
 scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola; quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96 a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentie correspondet; hæc enim præcipue liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Tr, loco cit. a. 34.
 Ec

40 *ARTIC: XII. STMB: APOST.*

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors, Iudicium, Infernus,
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum,

OPVSCVLVM
SECUNDUM,
De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

 *irtus est bona qualitas menti, quæ
rectè vivitur, quæ nullus male vitur.*
ex 3. Th: 1. 2. 4. 55, a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam. Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Mo ralis, quæ voluntatem compiet
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Scot. Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam Theologica in Fidem, Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certo credimus veritates à Deo Ecclesie revelatas*. Definitio apud S. Paulum. (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2. 2. q. 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudi-

nem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus iustis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctæ, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum, sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc voca-

vocamur ad fidem per prædicationem,
exterius.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quod modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, antea rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quod multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quod inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, eandem tamen docuerint. Plura motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredidit amittit totaliter fidem. S. Th. 2. 2. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Thess. 2. itaq; fratres state, & tenetè traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Qua tenetur Christianus scire & credere.

1. Christiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari ceperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaræi à Iesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate medij credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis. immò

Immo Philippus à SS. Trinitate disp. 4.
 in 2. 2. dub. 5. citans 5. Bonav: & Bona-
 vici: circa 1. Decalogi præceptum. q. 2.
 Punc: 2. cum M. Bannez, idem docent
 de Morte & Resurrectione Christi D.
 Alios articulos tenemur credere ne-
 cessitate præcepti. Quomodo distingua-
 tur necessitas mediij & præcepti patebit
 ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de
 B. V. M. credere, Verbi Divini Inearna-
 tionem in ejus utero. Esse Virginem.
 Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire
 tria Sacramenta: sc. Baptismum, Eu-
 charistiam, Pœnitentiam Reliqua tunc
 quando recipimus. Præcepta Decalogi.
 Præcepta communia Ecclesiæ, maximè
 confessionis & communionis annuæ. im-
 mortalitatem animæ. Peccatum origi-
 nale. Necessitatem gratiæ. Deum esse
 orandum, consequenter scienda oratio
 Dominica. Deum esse timendum, cum
 possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ut Symbolum, Decalogum, Orationem
Dominicam & Salutationem Angelicam
explicitè sciant & memoriâ teneant,
sicut & signaculum Crucis, non tamen est
mortale illa nescire, dummodo illorum
substantia sciatur. Ita docet de primis
quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez,
relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic
quoad orationem Dominicam sufficiet
scire ejus summam, sc. à Deo omnia es-
se petenda. Quoad Symbolum Aposto-
lorum, Sacramenta, Decalogum & Ec-
clesiæ præcepta sufficiet quòd rogati de
singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem
prædicta credere, sed sunt adhuc non-
nullæ obligationes. 1. Exigente occa-
sione mori pro fide. 2. Agere Deo gra-
tias pro ad fidem vocazione. 3. Imitari
fidem Christi, quæ habenda pro
speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De S P E.

r: Sper

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 16. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & meritis nostris, Quod autem aliqui habentes spem deficiant a consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinae potentiae & misericordiae. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, propter aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non auditur provenire ex meritis quantum ad certitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo imitans auxilio Divino confidat bene agendo ad aeternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundario

dario juvante, & sic B. V. Maria dicitur
nostra spes. Licet etiam considerare in
proprijs meritis ut proficiantur ex gra-
tia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes
beatitudinis æternæ. 1. Facit nos obser-
vare mandata Dei. Scias. Licet benè
operari intuitu retributionis æternæ, se-
cundum illud Psalmi 118. *Inclinavi cor
meum ad faciendas justificationes tuas in æter-
num propter retributionem* Hinc meritò A-
lexander VIII. sequentem in ordine de-
cimam damnavit propositionem. anno
1690. die 7. Decembris. *Intentio quæ quòd
detestatur malum & prosequitur bonum, me-
rè ut celestem obtineat gloriam. non est recta
nec Deo placens.* Meritò inquam damna-
vit. 2. Spes beatitudinis æternæ confo-
latur nos in tentationibus & alijs
afflictionibus. 3. Tollit an-
xietatem in morte.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

De CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost. 1. ad Corint: 13.

nihil sine charitate simus

1. Caritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima. & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum, qui sciunt quid sit habitus idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c, non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed appetitivè, ita ut pluris Deum ames, quam omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumitur ex observantia mandatorum,

C

&

50 *De CHARITATE*

& exercitio virtutum. Extraordinarium, ex præparatione animi, effundendi; pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum virtutum, est per eam ordinari alias virtutes in ultimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alie virtutes in peccatoribus sint secundum suam naturam & essentiam virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis, & sunt veluti mortuæ, utpotè informes. Hæc ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine æterna. S. Th. 2. 2. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quod etiam reducitur corpus nostrum, cum sit aliquomodo parriceps beatitudinis, inquantum ex beatitudine animæ redundat quædam beatitudo in corpus sc. sanitalis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit., a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

DE CHARITATE 51

quis ut proximus à nobis diligatur. sc.
 communicatio in beatitudine æterna.
 Viterius patet Dæmones & alios damna-
 tos nomine proximi non venire. Possu-
 mus tamen naturam Dæmonum dilige-
 re, non quidem volendo bonum vitæ æ-
 ternæ, sed ut conseruentur in suis natu-
 ralibus ad gloriam Dei. S. Th. 1. c. a. 11.
 Eodem modo discurre de creaturis irra-
 tionalibus. S. Th. 1. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga pro-
 ximum. 1. Non solum verbo, sed & re
 juvare 2. Infirmitatem supportare. 3.
 Gaudere in prosperis. 4. Compati in
 adversis 5. Et quidem præcipuè, à pec-
 cato reducere. Ex quibus hæc etiam
 inimicis ostendenda, quæ alijs communi-
 ter ostenduntur. Sola enim signa amici-
 tiæ specialia, possunt inimicis, excipe
 articulum mortis, denegari. S. Th. loco
 cit. a. 9. Quod intellige per se loquen-
 do. Nam si omnis signorum amicitie
 specialium esset scandalosa, aut per ali-
 quid horum posses sine tuo incommo-
 do, inimicum tibi & Deo reconciliare,

52 *De CHARITATE.*

ad omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona (oleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in *Medulla Theologiæ Moralis* l. 2. tr. 5. c. 2. d. b. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligendæ sc. Deus. Proximus Corpus nostrum. Nos ipsi. S. Th. l. c. 2. 12 Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum prius homo diligat animam suam, quam aliorum: deinde plures animas aliorum, quam proprium corpus, proprium verò corpus magis quam corpora aliorum. S. Th. l. c. q. 26. a. 2. 3. 4 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cum loquamur de re magni momenti, v. l. Sent. Mor: d. 2. 3. 4

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

1: **I**nter virtutes morales, hoc est, ad com-

componendos mores ordinatas. quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, ellq; veluti cardinibus, vniversa vitæ humanæ moles subnixæ est;

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis*. quæ præscribit quid hic & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia id est, ad bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducuntia. Secundiò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans vltis ius suū unicuiq; tribuens*. seu est *virtus moralis*, quæ ius suum unicuiq; tribuit. Per ius hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeticam ut in iustitia commutativa, vel geometricam

54 De VIRT: CARDIN:

tricam, ut in iustitia distributiva, quæ
potius dicenda proportio, quam æqua-
litas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est,
necessariæ ad officium integrum iustitiæ,
sunt, facere bonum & declinare à ma-
lo. Alias dicuntur officia iustitiæ Chri-
stianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non
sumuntur in generali, sic enim pertinent
ad omnem virtutem: sed bonum sumi-
tur ut habet rationem debiti ad proxi-
mum, malum verò ut habet rationem
nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iusti-
tiæ sunt tres, Legalis, distributiva, com-
mutativa.

8. Iustitia legalis est quæ damus bono
communi quod suum est, v. g. Inimicus facit
incursum contra civitatem, cives ex iu-
stitia legali & propter bonum commune
obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quæ damus unicuique
suum debitum secundum merita, v. g. duo
vel tres concurrunt pro dignitate obti-
nenda,

De VIRT: CARDIN: 55

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quā damus vni cuiq; secundum aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perpassio, vel aptius ex D. Th. Fortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timori & audacia moderata instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, quae moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem delectet, ob specialem honestatem, quae est in tali moderatione. P. Gonet in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. § 2. Et sic temperantia proprie sumpta tantum moderatur delectationes quae sunt in cibo, potu & rebus vengeris, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
De DONIS SPIRITVS SANCTI
Beatitudinibus Evangelicis. &
Fructibus Spiritûs S.

Quoad I.

1. **D**onum Spiritûs S. generaliter sumptum est id quod gratia à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit, Et sic omnes gratia & virtutes infusae possunt dici dona Spiritûs sancti.

2. Donum Spiritûs sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. anime impressa, quâ disponitur ut facili ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 7.

3. Septem sunt dona Spiritûs sancti. ut patet ex Scriptura Isaia 11. sc. Donum sapientiae. Intellectûs. Consilij. Fortitudinis. Scientiae. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam *ad* donorum Spiritus S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritus sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum . Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
4. Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur.
5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.
6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.
7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur.
8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58 De BEATITUDINIBVS

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquille vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iustitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem dona; ponuntur octo beatitudines? qua vt docet S. Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum B. ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinum pertinere ad septem precedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quædam firmitatem animi, ne propter humanas persecutionis honor recedat ab his, quarum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præfati sumitur) est quidam actus quo mens humana bene dispo-

De FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritûs S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritûs S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediate dicto patet, non tamen è converso: cum beatitudo Evangelica, ut pore quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritûs S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia, *Gaudium* id est delectatio in Deo, quam experientur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, dutorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas beneficiend. Sumuntur hic voluntas pro actû. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Modestia*, id est motu in iustia exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Moderatio*, id est, in dictis & factis

60 *De CONSILIIS EVAN:*

Et s. decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio, *Continentia*, id est concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiae, Martyrium. Si hæc voto firmentur amittunt rationem consilij & inducunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia : quia sunt libere observationes, ita ut sine earum observatione, & iustus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicitur Evangelica : nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

De CONSILIIS EVAN: 61

1. 2. de Statu Religiosorum disp. 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio*, Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationis venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio*. Obedientia est, *prompta praeceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium secularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. ita Loricus sub litera C, Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum eternæ damnationis:
status

62 *De Bonis Operibus. De Ieiunio*
status enim Religiosus est signum prae-
destinationis, ut docet S. Laurentius Lu-
stinianus de perfectione Monachorum
cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bono-
rum operum.*

Tria sunt bonorum operum genera,
Ieiunium, Oratio. Eleemolyna.
Quo ad I.

1. Ieiunium latè acceptum, est corpo-
rū per abstinētiā cibi & potūs, vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico somptum est castigatio
corporis certis diebus juxta praescriptum Eccle-
siae consistens in abstinētia à carnibus, & una,
per diem cibi refectio.

3. Ieiunium Ecclesiasticum tria requi-
rit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur ieiunium. 2. Requirit ab-
stinētiā à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus habentia, ut sunt ova, casei,
lact.

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij. 3. Requirit debitam horam edendi quæ est hora undecima. Vide dicta in Sent; Moral; dist; 19. ex quo patet jejunium plûs dicere quàm abstinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feriâ quarta Cinerum. 2. Quatuor anni tempora. *cap statuitur dist; 76.* in quibus præcipitur ieiunium triuni d erum. 3. Præcipitur jejunare in quobusdam Vigiljs, quæ ideo Vigilæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solum jejunabant sed & vigilabant, quod huc tempore dignis de causis iudicatum est. Vigilæ in quibus iure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini Assumptionis B. V. M. c. c. *cap de observatone jejuniij.* In vigiljs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendendo S. Mattheum & S. Paulum, *c. consilium de observatone jejuniij,* excusata tamen non solum vigilia S. Philippi & Iacobi, in qua non jejunatur. *cap de*

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Ioannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. in Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statuimus dist.* 78. idem die de Vigilia S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem die de Feriæ sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur nisi consuetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5. propositione secundâ. Reliqua de diebus jejuniij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in hæc Decalogi.

Quo ad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster*, charitatem
Dei

Dei ad nos, quā bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo in calis, maiestatem. Licet enim sit ubiq; specialiter tamen in calis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obediētes Deo. *Sicut in celo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in celo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus vsus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victūs & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

*nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis,
Et ne nos inducas in tentationem. Per hanc
petimus, non tam carere tentationibus
quàm ne consentiamus illis.*

*7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.*

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incœpit Angelus,
cùm dixit. *ave gratia plena Dominus co-
sum. benedicta tu in mulieribus.* Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait. *Et benedic-
tus fructus ventris tui.* Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen M A-
R I Æ haberetur. Nam Maria non
est in textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias, B.
Eli.

DE ELEMOSYNA 6

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiale, sed & præmissile *Benedicta* inter mulieres, ut narrat sacer textus *Luci*

Quoad III.

9. Eleemotyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccantes corrigere, Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta

in 1. Sententiarum Moralium

d. 23, & 25.

OPVSCVLVM
TERTIUM.
De Opposito Virtutum &c
PROLOGVS.

1. D notitiam peccati conducit
notitia conscientiz. Consci-
entia est actus intellectus practicus
qui docet de bonitate vel malitia
eorum quæ agimus ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absq[ue]
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quæ nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quæ uni par-
ti adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducti notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoratam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dum percussio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam, sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. **P**eccatum est *dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam* S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omittum, quod desiderari amarique debebat. Utrobique enim est deviatio à statu legis divinæ, quæ ab æterno existit in Deo, estque *exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi ejus.*

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propria peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur quod communis voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulis morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per penitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud infert mortem animæ, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed ejus consecutionem retardat.

5. In commissiois & omissionis. Peccatum commissiois consistit in productione alicujus actus mali & difformis regulis morum. Omissionis, est carentia seu privatio alicujus actus debiti & lege præscripti. primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consumuntur. Spirituale verò perficitur in delectatione spiritali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicujus rei concupiscunt, vel ad placitum habitæ consumuntur. Carnale plus habet de conversione quam de aversione. Spirituale plus de aversione quam

quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulas peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo ius debitum, vel effendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interiorius consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v, g.

v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prompfit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primo conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tentatione & innotione appetitus sensitivi trahenti voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia coloribili & vincibili. Ex malitia, quod plenà libertate & voluntate committitur nullà passione invitante & nullà ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritus S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro,

proprium & alienum illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel satisfactionis, vel adulationis vel protectionis vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendendo ad particularia peccata dividitur in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2 Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perversus appetitus, excellētiæ. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v. g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao Mosci.

Moscicensi 2, p. Tyrocinij Artis Pœnit.
de Superbia.

3. Quatuor modis contingit superbia?

1. Quando quis iudicat quod bonum quod habet, ex se habeat seu à se. 2. Quando iudicat quod bonum quod habet, ex Deo habeat, attamen ex suis meritis. 3. Quando iactat se habere quod non habet. 4. Quando quis singulari despectu, vult videri se singulariter habere, quod habet. S. Greg. apud S. Th: 22. q. 162.

2. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum. Conscientiæ duodecim filias assignat superbiæ. Sunt autem. inobedientia, contemptus, præsumptio, ambitio, vana gloria, hypocrisis, iactantia, discordia, curiositas, pertinacia, contentio & infidelitas. Moscicensis loco cit: addit novitarum inventionem: sed hanc reducere posset Samuel de Lub. ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo quis venit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, quo lex, vel etiam ipse legislator despicitur. Quid sit contem-

D2.

pus

pius formalis v. dicta in 4. Sente Mor:
d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa au-
tima virium confidentia aggredimur exceden-
tia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi ad-
vertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris; nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S. Th: apud Geriam v. Ambitio.
Ex quo patet quomodo intelligendus
Moscicensis deficiens ambitionem etiam
per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus
claræ opinionis & laudis apud alios, Scias
pro nonnullorum consolatione. hæc
tantum est p: veniale, licet sit de facili
(dommodo non mortiferis) & transito-
rijs immoderate, & licet si de bonis
operibus, jeunio, oratione &c. quæ quis
facit consulto propter vanam gloriam.
Mosc. l. c & Fernandez p. 4. de super-
bia n: 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis au-
san-

sanctitatem quam homo non habet. Ad sit Mo-
seis in his locis citet etiam hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum repræsentare
licet non fueris, fac propositum e-
mendandæ vitæ & tu non mentieris.

10. Lætantia, quæ quæ se verbis extollit
suæ, et illud quod est, vel quod homines opinantur
de eo.

11. Discordia est voluntatum contrarie-
tas circa aliquod unum, dum unam alicui placet,
alteri vero displicet.

12. Curiositas est inordinatum deside-
rium sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea quæ ad se non pertinent. vel si perti-
nent, major tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscendis quàm par sit. inventio novitatum
est ex cognatio inusitatorum admirationem pa-
riscentium, ut sit in sustinendis novis opi-
nionibus. in usu insolitæ formæ vesti-
endi convivandi. &c.

13. Pertinacia est persistencia in suo ju-
dicio & asseveratione plusquàm oportet.

14. Contentio est sermo contrarius al-

teri, veritatem impugnant, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, exclusio fidei. Privativa tunc est illi qui nec credit, nec d'scedit sed animum sustinet. Contraria dum qui discredidit, aut credit esse falsa, que p'oponuntur.

17. Scias pro meliori praeceptorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personae, honoris, laudis, dignitatis, virtutum. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personae sistentis in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunque materia, ex quacunque occasione, absque eo quòd desideret dignitatem, & absque eo quòd aggrediatur aliquod praeclarum opus, vel affectet laudem,

18. Ambitio ergo praesumptio & similes, ita oriuntur & sunt filiae superbiae, intellige specialissimè sumptae, quòd sint etiam species superbiae communiter sumptae. Et haec de illis in recto potest praedicari: verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliavè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiz sunt multæ ait Mo-
seicensis 2. p. Tyrocinij Artis Penitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium. inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicujus occultæ, illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicujus in verbis, illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium juramento firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporaliū sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 12. q. 154 a. 1
Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta idest, non existentes in Matrimonio, si
ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est defloratio virginis per fratrem claustris virginis. Differt specie à fornicatione, secundum S Th. I. c. a 6.

5. Adulterium est illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cum conjugata. In primo appendenda est in confessione circumstantia utriusque conjugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usque ad quartum gradum inclusive. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui juris, ipsam invitam ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum V. Trid, sess. 24 c. 6.

8. Peccatum contra naturam est omnis actus libidinosus extra viam, aut contra modum à natura institutum.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. Inordinatus concubitus.

10 Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis. si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si possit, aut acti defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo. quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personarum eundem sexus reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpoltero secundum analogiam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & inutuosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vite debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent. Mor. l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium Auditus turpium sermonum, Lectio obscenorum, Aspectus Tactus causa voluptatis carnalis, Oscula eodem sine facta. Choreæ Motus sensualitatis. U. his consule Moser p. 2. Tyrocinij Artis Pœnit. §. de Luxuria & Sent. Mor. l. 1. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc. V. Luxuria scilicet: cecitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipationem, amorem sui, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem,

D 6

ut non

ut non cogitet de celestibus nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit ut homo sapiat, quæ suum statum dedecent, cum non leviorum scandalo.

19. Precipatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.

20. Inconstantia facit ut homo non seruet propositum maximè de vitæ emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quàm Deum,

22. Odium Dei, quo voluntas expressè aversatur à Deo, displicendo de ejus bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat,

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maximè cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Iudicibus &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l. c. §. de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam.* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali. v. g. insolentia. Et sic tristari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tristari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Ioannis, aliquid iniuste proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus: Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sic de iniustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad iustitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tritari pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moiseicæ & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
fin

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est tori.

11. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, latitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium, patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

IRa dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impotentia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem. v. g. ut iustitia servetur &c.

4. Ira vitiosa est inordinatus appetitus vindictæ. v. g. eo solo quod injuriam sustinetur affecti, & sic ut animus irati satiatur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia. illa enim dicit actum, hæc potentiam. Aut Gab: à S. Vinc: v. ira. Addit. iratus vehementer comparatur arrepto à Dæmone.

6. Germina seu filias iræ in tres classes distinguit Mosè: l. c. s. de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, tumor mentis & odium. in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales in facto, pugnae seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit &c.

8. Tumor mentis, quo in corde injuria versatur, ruminetur atq; exaggeratur, cum re et ratione causa, & interiori aspera responsione, excoitatione mediorum ad excedendum vindictam; ac profunda quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum fine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio conrumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia, ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum.

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc.
 c. 6. de ira.

12. Seditio est rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.

13. Factio est modum de inferendo damno sive temporali sive spiritali adinventio.
 Hæ undecim filia iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2. 2. q. 138. a. 7. assignatas.
 Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII

De Gula.

1. **G**ula est inordinatus cibi potusque appetitus. Appetitus inordinatus solus cibi, vocatur comessatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præproperè. Laute. Nimis ardentè. Studiosè. S. Th. 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præproperè quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quarit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando avi-

De GVLA

92

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos detraherat. ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gula.

4. Fliæ gulæ sunt quinque. 1. Inepta læritia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. 1. c. 26 ex S. Greg.

5. Inepta læritia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, ioco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecondis. Ut sunt impuræ cantilenæ, versus, cavilli, gestus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionem ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest perungere ad cognitionem.

tionem rei, nisi per multa ei sit expedita Hoc
evenit tum ratione vaporum quibus op-
pletur cerebrum. Tum ratione dele-
ctationis superflue, ex qua fit, ut mens
quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**cedia est tristitia de bono divino, non
quatenus est arduum & difficile,
sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile
& nostrum beneficium, ducens ad finem
vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non propriè
intelligere hoc peccatum pro segnitie
aut pigrizia ad Dei obsequium, aut pro
tristitia. v. g. de jejuniò incidente tali
tempore vel alio bono opere, inquantum
est laboriosum, animo & corpori mor-
lestum, vel impeditivum delectationum
mundanarum: talis enim tristitia ex re-
pugnantia sensualitatis oritur, & ordinariè
etiam consensu rationis accedente
veniale peccatum est, ait P. M. Nicolai
Mosc.

3. Septem filia acedia assignantur :
Pigritia seu torpor. Tedium seu fastidi-
um. Evagatio mentis. Passio animas. A-
versio à bono divino, aliàs malitia à
D. Greg. dicta. Exasperatio contra bene
monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo
negligit & omittit facere, quæ ex precepto
vel quasi ex precepto tenetur facere. v. g. non
communicando in Paschate &c.

5. Tedium est, propter quod aliquis in-
choans bonum opus nauseat super illo, tanquam
insuavi, & deserere proponit.

6 Adverte. Prima pars hujus descri-
ptionis non innuit si iam invidia, sed
secunda pars : nem nausea super bono o-
pese est ipsamet acedia, cum sit tristi-
tia de bono divino. Hinc Bonac. & Fer-
nandez acediam definiunt per tedium &
nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quis re-
fugens sancta, divertit ad impertinentia, quæ
in cogitationibus versit. & detertens at-
tentione in debitam distractionem volun-
tariè admittit.

8. Posillanimitas est quæ homo non audit divina consilia, quæ perfectionis sunt, agredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D. Gregorio dicta malitia, est tristitia aggravans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum. v. g. si quis in tantum esset aversus à D. o. quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quod sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletque ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quod tunc ei provisa ad beatitudinem med. a. v. g. Sacramenta &c. Sed potius est consummata acedia & non filia, ut innuit Mose.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perpetuitatem non curantes gloriam æternam. immo interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponentes temporalia æternis.

De ACEDIA

95

II, Exasperatio contra benè monen-
tēs, aliās Rancor, *importat quandam animi*
commotionem contra ad bona inducentes v. g.
Parentes, Confessarios, Concionatores,
&c

Quid sit desperatio patebit ex dicen-
dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

*De Gravitate Peccatorum Capiti-
talium.*

Superbia est peccatum mortale ex ge-
nere suo si sit consummata & perfe-
cta, idest, si quis ita excellere appetat,
ut Deo, superioribus, eorumque legibus
subijci nolit, imperfecta, quā quis, subij-
ciendo quidem quibus tenetur, in suo
tantū affectu se magnificat, est p ve-
nitale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
no v. Superb Quia sine Dei & aliorum
despectu plus iustō se efferre, non est gra-
vis deordinatio. Esset gravis cum nota-
bili aliorum contemptu, complacendo
in aliorum notabili abiectione.

21. A. 2.

96 De GRAV: PEC: CAP. T.

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solum ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumpsit Gab. à S. Vinc: ex S. Th. 2.2 q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato acti extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigatur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia trahitur. D: Th: 2.2, q. 36, a. 3. & q. 10: de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale. Quod

De GRAV: PEC: CAPIT: 97

(Quod intellige q. ándo est ex plena de-
liberatione, & malum quod infertur est
notabile) Quia contrariatur charitati &
justitiæ. Sumpta pro perturbatione ani-
mi, v. g. si quis nimis ardentem commo-
veatur interiùs, vel si nimis exteriùs si-
gna interioris commotionis manifestet,
non est ex suo genere mortalis. S. Th,
22. q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solùm est p. ve-
niale Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S.
Th Quia ex genere suo in hoc consistit
quòd quis inordinatè cibum vel potum
appetat, v. g. quia plùs, citiùs, avidius,
lautiùs sumit, quàm deceat, vel in dele-
ctatione cibi sistit non referendo, saltem
implicitè ad finem honestum, quod tan-
tùm est veniale, nec ex terminis impor-
tat notabilem excessum. Sumitur ex
Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic
habet Apostolorum 42dus Canon: Epi-
scopus aut Presbyter aut Diaconus, alea atq; e-
brietati deserviens, aut desinat aut certò com-
munioni privetur, idem statuit Eutichia-

E

nus

98 *D. G. RAV. PEC: CAP:*

nus Papa & Concilium Moguntiacum.
Cant. 46 Hæc & alia refert Pouodovius
in instructione Confessorum supra 3.
Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale; Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th. 2.2. q. 45: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit in
confessione fateri omissionem sacri, sed
necessarium est p. acediam explicare. Gab.
à S. Vinc. V. Acedia,

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contrariæ?*

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens.

De VIRT: PEC: CAP: CONTR. 89

volentia. Patientia. Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis ponitur amor proximi. Loco temperantia abstinencia. Loco devotionis, diligentia.

3. Ceterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Iustitia. Castitas. Charitas. Mansuetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & iustitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Mansuetudo & iustitia contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sententiarum Thomisticarum: ubi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

1. **P**eccata in Spiritum sanctum sunt sex.

100 *De PEC. contra SPIRIT: S.*

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obilitatio.

2. Desperatio quando quis abiicit spem de sibi emendatione. Peccatorum remissione. gratia & gloriæ consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltem corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parcat, si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriā. est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me dispo, nam, & ideo nunquam mihi Deus parceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quā expectat quis per virtutem & misericordiam Dei id, quod secundum legem Dei ordinariā non est possibile: v.g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriā æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et
absq;

De PĒC: contra SPIR: S. 101

abſq; hærefi, ſi ita quidem non judicaret, ſed ita ſe gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, acſi poſſet ſuâ voluntate abſq; operibus, aut illis ſolis ſine gratia Dei obtineri.

4 Impugnatio agnitæ veritatis tunc eſt, quando quis poſt propoſitam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnare eam volens perſuadere eſſe falſam.

5. Invidentiæ fraternæ gratiæ eſt dum quis triſtatur ex hoc quòd gratia Dei creſcat in mundo. Hinc ſi quis videns fratrem ſuum in Dei ſervitiū proficere, peccatores poenitent am agere, doleret ſuper hoc, peccaret contra Spiritum ſanctum, quaſi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6, Impœnitentia hic non ſignificat permanentiā in peccato uſque ad mortem, ſed importat propoſitum non pœnitendi; S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expoſitione literæ. Quòdſi eſſet propoſitum non pœnitendi uſque ad mortem, ſine dubio eſſet impœnitentia, ut hic ſumitur pro ſpeciali peccato & in Spiritum ſanctum.

102 *De PEC: contra SPIR: S:*

7. *Obstinatio est firmum propositum in-*
barendi peccato propter aliquam delectationem
licet brevem.

8. *Hæc peccata dicuntur irremissibi-*
lia. Non quod nullatenus remitti pos-
sint, sed quia difficilè & rarò remittun-
tur, eò quod habeant in se repugnantia-
am ad remissionem, & Dei dona, quæ
contemni videntur,

Quæsitum

Quod sunt remedia contra peccatâ
in Spiritum sanctum?

Æ. Esse sex, secundum Fabium Incarna-
tum, 4. p. l. Primò. Spes de misericor-
dia Dei. Timor de divina justitia. Co-
gnitio veritatis fidei & bonorum mo-
rum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor
de peccato commissio, & propositum ab-
stinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur alia divisiones pecc-
catorum.

1. In-

Alia DIVISIONES PEC: 103

1. Inter alias divisiones etiam affina-
tio solet peccatum contra Patrem,
Filium & Spiritum S. sed de hac divisio-
ne jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt
quatuor. Homicidium voluntarium,
hoc est directè factum, Sodomia. Op-
pressio pauperum, ac merces operario-
rum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non
tantum miserabilis persona, v. g. adve-
na, pupillus, subditus, servus, sed etiam
quicumque est inferioris conditionis re-
spectu excellentioris,

4. Nomine oppressionis intelligitur
quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam
ob sui gravitatem velocem petunt ul-
tionem.

6. Peccata aliena sunt novem, Seu
novem sunt modi quibus aliena peccata
nobis imputantur, & continentur his
versibus. Iussio. Consilium. Consensus.
Palpo. Recursus. Participans. Mutus.
Non obtans. Non manifestans, Ho-

104 RESOL: aliqua de PEC:

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent.
Mor de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitium,
veneficia, inimicitia, contentiones, emulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, scelerata, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comestiones & his si-
milis qua prædico vobis, sicut prædixi, quoni-
am qui talia agunt regnum Dei non consequen-
tur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum com-
mittitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causæ peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quod pertinet passio-
nibus.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex par-
te intellectus. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

RESOL: aliqua de PEC: 105

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo promissis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel e
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. Sent: Thomisti-
carum d. 75.

OPVSCVLVM

QVARTVM.

De Præceptis Decalogi,

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E s

Quod

106 *De PRÆC. DECAL.*

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem & semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

I. **D**ecalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec jures vana Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt prima alia secunda tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justitiam erga proximum servandam, diriguntur. S. Th. apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem,

108 *De PRÆC: DECAL:*

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Coercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientie puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æternæ Si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate. 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissi firmitate: abrenūtiavimus enim diabolo, & fi.

PRIMUM PRÆCEPT. 109

& fidem promissimus soli Deo. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Tho. Opusc. 4. in præsentì.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 2. Sent. Mor: u 2 & seq. tum in 3. Sent. Thomisticarum d. 13. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculpsile*, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, ut scilicet imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem representatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. *Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura.* S. Greg. l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat; Regi enim Abgaro su-

110 **PRIMUM PRÆCEPT:**

am imaginem misit (Epistola Abgari ad Christum D. & Ghristi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Rufzel de sancta Cruce dist. 37. ubi etiam reperies Epistolam Lentuzi Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Ghristi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & lindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiarum enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cœlo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnorum vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniarum.

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c;

7. Est autem cultus seu adoratio incommuni, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ;

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliquis honoratur propter se & ratione sua perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Paret hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sūt in imaginibus,
sed

112 PRIMVM PRÆCEPT:

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago, Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacrâ, ut nomen: IESUS MARIA. Scilicet propter id quod repræsentant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 2. In Nomine Iesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tanquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus patriæ. Siue Sancto, dulci. Si ut viro potenti, erit observantia politica. *Makowski super Decal: tract 1. disp. 1. q. 2.*

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, se-

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5: 21: 17

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem, Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quàm conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak. l. c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomen e Ecclesiæ, sed ex devotione colentis, licet

114 PRIMO PRÆC:

licet simul fiat, & publicè. Imò et si Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 13. Senti Mori dist: 8.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, scilicet hæresis, desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Deitatis.

15. Item peccata opposita virtuti Religiosæ. Suius autem iupersticio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convitium addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphemia simplex.

16. Supersticio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov. 12: c1 q3 1: a: 1:

17. Tentatio Dei est dictum vel factum ad

PECCATA OPPOSITA 115

ad capiendam de Deo experimentum, ut sciat
tur qualis sit, potentia, bonitate, scientiâ,
Voluntate & similibus. Samuel de Lubli-
no v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacre violatio.
Explicatur hæc definitio in 14 Sent: MOR-
d. 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13:
a: 1: est derogatio excellentis bonitatis, &
precipue, divine.

20. Fit autem quatuor modis: 1. 1.
Quando aliquid Deo attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit: 3. Quando proprium
Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit, vel
attribuitur convitiando, quod non con-
venit. Sam: de Luba: vi Blasphemia. Ex
quo patet blasphemiam etiam sic posse
definiri. Est maledicentia contra Deum &
Sanctos.

21. Species superstitionis hæc à S: Tho:
2: 2, q: 9: a: 1. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio.
vana observantia.

116 PRIMO PRÆC. DEC:

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: Superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est cultus quod vixus honor creatura tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est cum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. viz. dum lufiores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, em si futura ope dæmonis prædicantur. Partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quadam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolite operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium, quando demon apparet ad prænuntiandum futura. & hominis oculos præstringit ne videat deceptionem.

PECCATA OPPOSITA 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs judicant de occultis & futuris, si deest pactum, nec eis utimur tanquam regula actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum

30. 4. Divinatio per Pytones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptos loquatur de occultis & futuris

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri, v.g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia judiciaria, quæ ex situ motuq. astrorum futura prædicuntur de hominum vita & actibus

37. 2. Augurium, cū ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum pradicitur.

38. 3. Omen, cū ex verbis alicujus absq; eo proposito dictis, futurum pradicitur.

39. 4. Chiromantia, quæ ex lineamentis manuum aliquid pradicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quæ aliquid pradicitur ex signis apparentibus in spaiula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cū aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel iactum taxillorum. &c. De his S; I h: 22. q. 95. a; 3

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum,

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th. I. c: 2; 8.

45. Hæc omnes species divinationis licet

PECCATA OPPOSITA 119

licet sine expressa dæmonis invocatione;
sunt prohibita, exceptâ sorte divinatoriâ
& consultoriâ, servatis tamen nonnullis
conditionibus de quibus in 1. Scoti; Mori
d: 8. conc: 1.

Species vanæ observationis quatuor
numerantur in Armilla Bartholomæi
Fumi V. Supersticio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis prolu-
rat, & credit se posse consequi v. g. scientiam
absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad
hoc non ordinatis, v. g. faciendo tot jejunia
&c.

47. 2 Vana observatio futurorum
eventuum, quâ ex consideratione alicujus e-
ventus fortuito occurrentis conijcimus quid fu-
turum sit prosperum vel adversum, v. g. si
quis domo egrediens pedem offendat &
ideo domum revertatur timendo iter in-
faustum.

48 3. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res naturales non ordi-
natas à natura ordinatas ad effectum intentum,
v. g. si quis sub signo leonis sculpat in au-
ro figuram leonis, quam superstitiosi de-

120 1. PRÆC: DEC: PEC: OPPOS
cunt valere contra hydropem, pestem &
febres. Item si quis vanis remedijs tol-
lit fascinationem, v: g: immiffione car-
bonum in aquis.

49 4. Vana obfervatio ad immuta-
tionem corporum per res fupernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
tum. v: g: Si verba facra collo appendas,
credens te fic certò confeccuturum fania-
tem. Secus fi folùm habeatur refpectus
ad Deum, à quo humiliter expectatur ef-
fectus. Quali modo etiam licet incanta-
re ferpentes, fed ut advertit S. Th: 22.
q. 96. at 4. plerumque tales incantatio-
nes habent vanas obfervantias & per
dzmones fortiuntur effectus. Dixi. à
Deo non ordinatas. Nam gellare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclefiam inftitutum contra male-
ficia.

Divisiones facriligij videantur in 1.
Sent Mor: d: 10.

DISTIN.

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen Dei tui in
vanum.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis
inordinata usurpatio Nominis Dei,
Temerè jurando. Adjurando. Voven-
do & non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata.* Hinc jurare est Deum
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariae ut
juramentum debito modo fiat. Veritas,
Iustitia. Necessitas. S. Th. Opusc. 4. in
præsenti. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Iustitia quòd res jurata non sit contra le-
gem Dei.

4. Juramentum est quadruplex. As-
sertorium, Promissorium, Comminato-
rium

rium. Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata. v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum. Execratorium est execratio Divino testimonio confirmata. v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacre. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativâ quâ vimur ad subditos, præcipiendo & timorem incutiendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanis. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipue conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat. 2. Ut intentione bonâ

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. *Votum est promissio facta Deo de his quae ei in agis placent. Licet vota fiant Sanctis hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.*

9. *Votum has petit conditiones, 1. Ut sit circa materiam bonam, 2. Possibilem, 3. Liberam votum emittenti, 4. Meliorem suo contrario, Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.*

10. *Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono, Solemne est quod praeter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter, De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor. d. 14.*

11. *Hi contra hoc praecipuum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia. est conditio generalis in omni perjurio ambita, Adducere Deum in testem*

sine veritate licet in re levi, semper est p; mortale. Tantum sine necessitate, est p; veniale. Sine iustitia in re levi, servatâ veritate p. veniale. v.g; juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccant etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo forte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13 Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè v. dicta in 1. Sent; Mor; d; 13. Conc; 2. & 3. Qui vota non implent. v. dicta l. c; d; 14. Conc; 11, Qui blasphemant v. l. c. d; 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v; l. c. d; 11.

DISTIN.

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices

1. **H**Oc præcepto in nova lege in ali-
 quibus immutato : Sanctificatio
 Festi, Missam audiendo, non laborando,
 orando, se ad diem festum per jejunium
 præparando, semel in anno confitendo
 & communicando, Ministris Ecclesie
 necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies,
 quo homo vacare tenetur ab operibus
 servilibus ad vacandum rebus divinis.
 Quia tamen (ut docent Theologi) finis
 præcepti non cadit sub præcepto, non
 peccat homo contra hoc præceptum, si,
 supposita Missæ auditione, rebus divinis
 non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure
 divino est introductum ut docet Fernan-
 dez in præsentis & alij, cujus oppositum
 habet Povodovius secutus Angelum &

126 *III. PRÆCEPTVM*

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus desinit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Janus clausus ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Fest: dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hac die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V, utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis & fi.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à vespèris.

Circa Missam.

6 Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent: Mor: d: 16. audire non ita in
præsenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanas si
Sacerdos submisce diceret, imò etiam si
clarâ voce in magna populi frequentia:
nam, tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD possim docent nemi-
nem ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nus intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat adiuster audientis, decenter,
piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se
signando, genua flectendo &c. Exoptan-
do ut Sacerdos pro omnibus orans exau-
diatur. Cogitando de Deo cui Sacrifi-
cium offertur. Vel de Dei beneficijs
quæ per Sacrificium offeruntur. Nullum
impedimentum devotioni repugnans præ-
stando v: g. colloquendo, diltractè oran-
do &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculi 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. Attentio in Oratione potest considerari triplex. Actualis, Virtualis, Habitualis. Attentio actualis est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. Virtualis est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. Habitualis est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g. qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. Habitualis non sufficit ad orationem ut habetur in glossa N.N. Constitutionum c: 1. de Officio Ecclesiæ Litterâ D.

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam S. Th: vocat habitualement) scias ex Cardinali Casperano, quatuor modis potest quis orando attendere

dere. 1. quântum ad verba. Per quod significatur, quòd verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item, quòd versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modò dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quântum ad gratiam petitam, viz. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quartò ad ipsum Deum &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2. 2. q. 83. art. 3. has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntarie, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. *Maledictionem pl: 108. fulminatam, portat: sc: Oratio ejus fit in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus daemon apparuit, eosq; foetidissima (vi refert S. Greg: M.) urinâ toros alperfit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo aspersionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex præscripto Canonum certis horis die noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, Completorium. Significant varia passionis Christi tempora, his expressa.

Matutinū ligat Christum, qui criminā purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertia mortis. Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit, Tumulo Completa reponit.

Circa

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia hoc est quæ servis tantum cōveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus i. genuis. Servorum nomine non solum mandipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Reipublicæ inservientes, Fernandez p. 1. c. 7. § 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinae, nisi consuetudo aliud svadeat. Locationes. 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen veratur appellare. 3. Iuramentum in iudicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processu, & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immunitas delicti notō ij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & de la Cruz in præsentī. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, honorare, amare, obedire parentibus. Nomine parentum. 1. intelliguntur parentes secundum carnem, 2. superiores in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi. Abbates 3. Superiores in rebus corporalibus. v.g. Reges &c. Tandem omnes, qui super nos aliquam potestatem habent. v.g. magistri, tutores &c. Fern/loco cit. c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum, non solum filij, sed & Parentes non instruendo filios & filias in doctrina fidei & bonorum morum. Domini non præbendo servis necessaria. Non curando ut dies festos & similia observent. Maritus uxorem contumelijs afficiendo & e contra.

DISTIN.

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo:

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominū actio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi, v: g: non pascendo vel elemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu Casualē, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et.

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat autoritate publica, 2. ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo. 4. ut sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physice occidit aut voluerat, sed etiam qui sequentibus verbis continetur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Id est, Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet. si ve ante sive post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui par-

DECALOGI

133

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum iustum tria requiruntur, 1. auctoritas superiorem non recognoscens. Nimirum recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit ius suum prosequi iusticio superioris. 2. causa iusta v. g. damna valde gravia illata: tentandum tamen medium svavius. 3. recta intentio scilicet: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2. 2. q. 40. a. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S.

Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficit aut abbreviatur.

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii status. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant. moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiam si non habeat superflua status. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua status, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Vtramque conclusionem docet Armilla & Mosè & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ. quædam:
dem:

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statùs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statùs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & temporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spirituali ruina præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non

non est scandalum. V de error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directè intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsam dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v: g. si publicè pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v: g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se in iustum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisaicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali

14. Quinq; cōditiones ad correctionem necessariae. 1. ut certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. ut proximus indigeat correctione siue
ve propter ignorantiam, siue inadver-
tentiam, siue propter propositum iteran-
di, & non putatur ab aliquo alio corri-
gendus. 3. ut ex correctione speretur
probabiliter emendatio, saltem ad tem-
pus. Nec tamen facilè nobis de emenda-
tione proximi malè persvadeamus. Cùm
sæpè emendentur de quibus minùs spera-
tur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus D.
ordinavit. Si tamen peccatum sit contra
fidem, aut bonum commune subito de-
clarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a: 7. in
corpore articuli. Quòd si error contra
fidem prolatus non esset cum pertinacia,
tunc non posset subito declarari, sed
secretò corrigi. 5. ut fiat cum opportu-
nitate, siue temporis, siue loci, siue per-
sonarum, ut: g: si indigens correctione,
valde irascitur, probabiliter nihil effici-
et monitio. Si in aliorum præsentia,
fortè magis exacerbatur. Quòd si con-
tinuat malitiam, suaviter occurrendum.
prout fieri potest. Quandoq; expectanda
persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D: Matt: 18. Si peccaverit in te (idest secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit, dic Ecclesiae. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si judicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus. vide in 1. Sent: Mor: d: 21. & sequ.

Circa sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repositum à 218. castitati, vide dicta Opusci 3. d 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies,

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, &
rei alienæ detentio.

De furto.

1. **F**urtum est ablatio rei alienæ invito do-
minorum rationabiliter. Distinguitur spe-
cie à rapina (que est ablatio rei alienæ publi-
cæ) ut docet S. Th: 2. 2 q 66. a: 4. Et
sic circumstantia rapinæ est necessariò in
confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est perversa voluntas emendi
vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali
annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem
religionis. Quia res sacræ indignè tra-
ctantur si pretio temporali commutan-
tur. Est etiam contra iusticiam, si ven-
ditur id quod debebatur. v: g: si Paro-
chus vendit confessionem. Item dum
res carius propter consecrationem v.g:
calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Con-
ventionalis. Mentalis. Realis dum exhi-
betur vel promittitur res temporalis pro re spi-
rituali actu vendita & tradita,

Con-

142 VII. PRÆCEPTUM.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est securus effectus.

Mentalis est dum traditur temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionione & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur simonia offerendo quaecumque rem per modum pretij pro re sacra. Vnde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, videlicet precibus, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiat, ut cum communi docet Bonac: vel si in

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Serus. Quod fit si Episcopus acceptet preces intuitu emolumentum temporale.

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Vjura.

10. Vjura est *lucrum ex mutuo proveniens* v: g: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*,

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communis.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominium mutuatarij, & sic ei, ut poredomino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accomodata.

13. Si aliquid supra rem mutuum præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus iustitiæ. iustitia est *perpetua & constans voluntas ius suum unicuique tribuens* S. Th, 2.2. q: 58. a: 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. *Legalis est quâ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum.* v: g: inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex iustitia legali.

16. Iustitia distributiva est, *quâ damus unicuique debitum secundum merita.* v: g: duo concurrent pro dignitate obtinenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v: g: à probitate meriti, &c.

18. Commutativa est, *quâ damus unicuique*

*Enig, subm non secundum merita sed secundum
aqualitatem rei ad rem, ut patet in emptio-
ne & venditione.*

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
injusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta. v: g:
habeo rem alienam ad tempus, quo e-
lapso teneor eam reddere. Obligatio
restituendi ex injusta acceptione tunc
est quando damifico proximum nihil
retinendo. v: g: con.buro domum. Ex
viroq; quando rem alienam detineo da-
mnificando v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui Quod. Quantum vel ubi.

Quo tempore. Quovè

Ordine, sive modo. Te rogo mente

notes

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales. v. g. partus pecorum. Mixti, v: g:
fructus vinearum. Merè industriales.
v: g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituen-
da,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio r. s. tuendi. Lata, Levis, Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines utriusque bene invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso sed non obli-

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

*Non loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium.*

i. Hoc

1. **H**oc præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ. v. g. falsum testimonium, mentacium, detractio, contumelia convitium, murgatio, insurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præjudicium tertij inclulit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud iocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio fame alterius

per verba in ejus absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a: 2 dub: 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliquare, voce prolata opinio.* Honor est exhibitio *reuerentia in testimonium alicujus excellentia.* Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* v: g: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio: quia per convicium repræsentantur mala sive pænæ culpæ. v: g. dico. es cæcus est convicium. Dico es fur est convicium, sed non tantum secundum S: Th: 2, 2. q: 72. a: 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v: g: si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *querela cum impatientia, in hi, qua homo patienter ferre debet.*

10. Sufarratio, est quâ qui obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, quâ qui alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

12. Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum malâ intentione factum. 5. negando bonum alterius 6. maliciosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigidè laudando. Armilla ex S. Th: exprimentur his.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda. Qui verum crimen occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q. 67. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia in qua infamatus, ut docet Moser cum Lessio. v. g. dicendo, hic homo tali virtute apud homines

250 VIII. PRÆCEPT:

claret. Nec mentitur, nam verè claret, eùm oppositum publicè non constet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficiat ad iudicem testes sui mendacij. Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Bannez & Soto.

15. Honor restitendus. t. amicæ salutatione, ostensione majoris benevolentiz, peculiari favore & honore. Qui molius sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Domini, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeium.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paræ conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si iustè exigatur, nec plùs ante sententiam iudicis est exhibendam, etiam pro suminis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lælius. Scias, magis humilem
venire

venix petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quæ quæ imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum v. g. mortem infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est peccatum mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Iob peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione, est peccatum veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira noller tale malum. Armilla ex Cate. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA

152 VIII. PRÆCEPTUM.

saltem semel lingulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, *dum quis sine sufficienti fundamento, judicat malum de proximo.*

23. Suspicio est *dum quis assentitur vni parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti.* Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus judicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, judicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum:

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui ,
non servum non ancillam , non bo-
vem , non asinum , non omnia
quæ illius sunt.*

1. Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilijs
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est ;
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illâ delectatione ,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quòd in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est
quando voluntas nec consentit nec dis-

154 IX. & X, PRÆCEPT:

sentit expressè, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

De PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

1. **P** Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 1. p: Tyrocinij artis poenitentiarie: 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quod pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicetur tractando de Sacramento Pœnitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est fructuum jure quæstorum pars decima, quæ ministris Ecclesiae quotannis solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministri Ecclesie commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 1. d; 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet die Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est, de consuetudine obligantes loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit: hæc die non conceditur usus lacticiniorum, tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festam.

SS. Trinitatis, in eodem regno, conceditur vsus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Ieiunia consuetudinaria in Vigilijs B.V. Mariæ (ieiunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p: mortali observanda.

OPVSCVLVM

QVINTVM.

De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

De SACRAMENTIS in GENERE.

IN Sacramentum variè sumitur.
 1. Pro iuramento. 2. Pro amorum & principium in secreto. 3. Pro mytherio. est autem mytherium res diuina occulte naturalem cognitionem excedens.
 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacre.
 Quidam.

De SACR: in GENERE. 157

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacræ
sanctificantis nos. S. Th: 3 p. q. 60. a. 2

3. Per signum, intellige signum ad pla-
citum scilicet divinum. hoc est ex institutio-
ne Christi D: Sacrum, Secretum. Practi-
cum, quia gratiæ conferendæ. perma-
nens. sensibile.

4. Per rem sacram intellige gratiam
sanctificantem, quæ ratione Crux, ima-
gines, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris
Testamenti, non sunt Sacramenta. quia
non sunt instituta ad significandam gra-
tiam ut conferendam, sed quod idem.
quia non sunt instituta ad justificationem
hominis.

5. Sacramentum est signum trium re-
rum. Passionis Christi D. rememorati-
vum, gratiæ demonstrativum, vitæ æter-
næ prognosticon, idest prænunciativum,
S. Th: 1 c. a. 3. sed principaliter signifi-
cat gratiam. S. Th: a 3.

6. Tria in Sacramento reperiuntur.
Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-

158 *De SACR: in GENERE.*

sacramentum simul. v. g. in Baptismo *Sacramentum tantum* est exterior ablutio. *Res tantum*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character, S. Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autē *Sacramentum tantum*, quod significat tantum. *Res tantum* quod significatur tantum. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. Materia, id est, res aliqua sensibilis. Forma, id est, verba, & intentio Ministri: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v. g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV in literis unionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis tantum significaverint gratiam, Sacramenta verò novæ Legis etiam causent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis
non

De SACR: in GENERE. 159

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad dan la n, ritè suscipientibus, gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Gonet. de Sac. c. p.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut Deus authoritati-
vè & ut causa principalis, instituit Sa-
cramenta, vt homo verò per potestatem
excellentiæ. & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Chri-
stus D. Trident: sess: 7, can: 1. Præci-
puè propter justificationem & salutem
æternam. Hic enim principalis finis &
necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem,
quæ est justificatio & salus nostra, tri-
plex assignatur à S: Th: 3, p. q. 61. a: 1.
necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut
homo erudiatur, humilietur & exercite-
tur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter sua na-*

160 *De SACR: in GENERE.*

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur. Præservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia. Sacramentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & sacrificia. illa ordinabatur ad delendum p: originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum; p. actuale. Bonac: de Sacramentis. q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione sacramenta. Cùm alia definitio Sacramenti, alia Sacrificij. S. Th. 3. p. q. 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter Sacramenta Legis naturæ. Sed determinatum numerum Sacramentorum Legis naturæ assignare non possumus, ut patet ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in. 3. p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moyseica seu scripta fue-

FINE

De SACR: in GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Elus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1.2 q. 102. a: 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l: c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

162 *De SACR: in GENERE:*

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p: mortali post Baptismum Ordo, Ecclesiæ s. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contracto civili tantum, adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt sacramenta, tuncque legalia celsarunt. Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorum materia remota & proxima, Remota est inter quam & formam aliquid mediat sc: materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

De SACR: in GENERE. 163

aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia panis & vinum, absentia, ait N. P. Salazar. in Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, oleum benedictum. In Ordine res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Unctione, unctio. In Eucharistia, panis & vinum ut præsentia, ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalit, dum servatur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico, abluo.

*De Ministro & Subiecto, ubi &
de Intentione.*

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 *De SACR: in GENERE.*

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subiectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut scemina, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3. p. q: 64, a: 8. ad 3. vocat habitualem, quæ qui ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, s: Th, loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

De SACR: in GENERE. 165

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumentaliter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscuiusque Sacramenti effectum.

166 De SACR: in GENERE.

32. Gratia omnibus sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale comparatur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est, summum augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta. & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In penitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis. & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

De SACR: in GENERE. 167

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, langvor & debilitas ad bonum; & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico: Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. q. adverte. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: eff:ctu,
sc: Character.*

41. Character ex Græco. Latine idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

108 *De SACR. in GENERE.*

quis ab alio distinguitur, & ad aliqui deputatur, Character Sacramentalis definitur à S. Th, 3. p. q. 63. a: 4.

Signaculum quoddam spirituale anima indelibiliter impressum, ad suscipiendum vel aliter tradendum ea quæ sunt Divini cultus.

42. Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli discernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur, Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletà inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletà inter se differunt, ex quibus coalescit vnum specie completà Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord. disp: 1. §: 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt,

De SACR. in GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3. p. q. 63. art. 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protectio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subij. ctatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrir: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit,

Peccatum plangit, & in altari sacra-
rangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. Ima, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H

sci.

170 *De SACR: in GENERE.*

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto, ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia juvatur, sexto, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spiritali homo per Baptismum spiritaliter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium juvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th. 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ, 49.

De SACR: in GENE. 171

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari, Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministriantur, estque de necessitate præcepti, nisi parvitas materiæ excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo,

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBVS.

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacra ad colendum Deum auctoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, vt exorcismus, vel ordi-

172 De SACRAMENTAL.

nantur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, vt benedictio fontis baptismalis &c. vel imitando Sacramenta, imitantur autem, producendõ aliquam sanctitatem, vt aqua benedicta causat remissionem p venialis. vel causando quasi sanctitatem, ut herbe benedictæ causant expulsiõem maleficiorum.

2 Sacramentalia communiter narrantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens,

Per *ly orans*, intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primarum tenet, vnde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio*, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur cunctio pectoris.

Per

De SACRAMENT. 173

Per *ly dāns*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiæ corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad pœnitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacrae, vt Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templo-
rum, calicum, &c. admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, vt gr: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & pœnæ ipsi debitæ sicut & expulsionem daemonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2. Sent: Mor: dist: 10, ubi & alia reperies.

De Sacramentis in Specie.
DISTINCTIO III.

De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi

1. **B**aptismus ex Græco, Latine ablutionem significat, Triplex assignatur: Fluminis, Fluminis & Sangvinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1, ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad regenerationem spirituales.

Fluminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in
 quan-

quantū vices Baptismi fluminis suppleant.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth. 13. Christus Dominus fuit in Iordane à Iohanne Baptista baptizatus Ita S. Th: 3. p. q. 66. art. 2. Est necessarius, necessitate mediij ad salutem æternam, nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan: 3.

3. Dupl. ceter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & mediij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate mediij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incipit ante Christi mortem, cum

lex verus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergo præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. sent: Mor: dist: 11. Concl: 3. in sententia aliorum dixi Item, quæ dixi supra, dist: 1. n: 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalis, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan. 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materię consistat. secundum illud Matt: 29. *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper;

asperzione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nil rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti Amen.* Matthei ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, baptizo te. Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritûs sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci.

ac, 17, *Nomen*, importat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, vt solenniter baptizat. Bonac, disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Calet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Iudæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum, quorum vnus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes*, Matth. 28,

Et

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homine, non est subiectum Baptismi, quia non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

15. Multi sunt effectus Baptismi, ex quibus sex numerari solent. 1mus & præcipuus, est remissio peccati originalis, & omnium actualium Baptismum præcedentium. 2dus, est totius præ peccato debita plena remissio, abiq; ulteriori satisfactione. 3tius, est infusio gratiæ sanctificantis & virtutum ac donorum eam concomitantium 4tus, sunt auxilia fini Baptismi proportionata, scilicet, ad Christianè vivendum. 5tus, est unio moralis cum Christo ut capite ad participanda Christi merita. 6tus, effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex institutione Christi, est alius ex determinatione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregularitatis, de qua in 2. Sent: Moral: d: 19. Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem; hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne noceant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

1. Confirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis bap-

De CONFIRMATIONE. 181

zari, sub praescripta verborum forma, ad per-
fectam vitae spiritualis aetatem. & Christi no-
men adhaerere confutendum, ordinata. Sumi-
tur ex S. Th. 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino
instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex tra-
ditione Apostolorum, constat esse in ulti-
ma Coena institutam. Et patet ex usu Ec-
clesiae consecrantis tunc ejus materiam.
Ita infert. dela Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit
institutum, quando Christus Dominus
super pueros manus imponebat, cum
pueri illi nondum erant baptizati. Nec
quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavito
quia tantum tradidit Spiritum S. ad re-
mittenda peccata. Nec, dum ibidem di-
xit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego
mitto vos: nam tunc praebuit Apostolis po-
testatem hoc Sacramentum conferendi.
Nec tandem ipso die Pentecostes: cum
potius contulerit huius Sacramenti effe-
ctum.

4. Sacramentum Confirmationis
est simpliciter necessarium ad salutem
sed

182 De CONFIRMATIONE.

sed ad benè esse, vtpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. lococit; art, 8. ad 4°.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: vt neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: Si, *gnote signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiritûs sancti Amen.*

De CONFIRMATIONE 183

9. Adverte : Sacramentorum materias & formas Antistitum cura ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicaras.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem, Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo* ; quia actio Sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi : cum vnum alteri non æquipolleat : aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo cruci* : quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *chrismate salutem* : quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

184 De CONFIRMATIONE.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinaris Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recorderetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usu rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dialecticæ relatus, V. Ordinis subiectum. Nihil non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consultat Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

DE CONFIRMATIONE 155

16. Confirmatio confert Gratia^e sanctificantis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritualis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: less: 24. c: 7. Tertiò, confertur character, per quem baptizo traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spirituales hominis refectionem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum.

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed unum tantum Eucharistia Sacramentum Ecclesie auctoritate ducti confitemur. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S: Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, divinitas, per concomitantiam. Sub speciei vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiabatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

illis

De EUCHARISTIA 157

Illis autem verbis *Ioan: 6, Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, fecit promissum hoc Sacramentum. Illis, *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominū &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritua-lem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ec-clesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, alias sine eo mortuus non salvetur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. *Nisi manducaverint carnem Filij hominū, & biberint ejus sangui-nem, non habebunt vitam in nobis, Ioan. 6.*

188 *De EUCHARISTIA.*

Materia & Forma Consecrationis.

7. *Materia Consecrationis Corporis Christi*, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex siligine potest validè conficiri cùm ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 74, a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem ut gratia communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. Matth. 26. quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: ut habetur Exod. 11.

De EUCHARISTIA 139

10. Materia Consecrationis sanguinis Christi, est omne vinum, modò sit verè vinum. Est autem miscendum aquà, & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc. 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera, Ioan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravat, ut probat S. Th. 3 p. q. 74 art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim*, secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11. ibi.

190 *De EUCHARISTIA.*

ibi. *Hoc facite in meam commemorationem.*
Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
Licet autem sit hæreticus, valide, sed
sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manibus duas
hostias, putans esse unam, nihil deter-
minando, utraque manet consecrata, se-
cundùm communem DD. in Summa Di-
anæ. verbo, Eucharistia. Item, loquen-
do de minoribus hostijs, si Sacerdos credat
esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt
consecratæ. Samuel de Lublino, verbo,
Eucharistia. De la Cruz. q. 1. de Eucha.
Si absolutè intendat, nec de numero ran-
to perè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu
distribuere Corpus Christi D. in necessi-
tate, jubente Episcopo, vel Presbytero.
S. Th. 3: p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistia est omnis
homo baptizatus, rationis compos, &
benè dispositus. Plures autem sunt dis-
positiones, his verbis contentæ :

Lo.

Locus, discretus, sanus, jejunos, & aptus
Contritus, falsus, mundus, rectèque pa-
ratus :

Locus, id est, baptizatus. discretus, id
est rationis usum habens. Sanus, id est,
stomacho benè valens, ne evomat. Je-
junos, jejunio naturali. Aptus, id est,
censuris nō irritatus. Contritus, id est,
de peccatis dolens. Falsus, id est vocaliter
confessus. Mundus, id est, non pollutus.
Paratus, intellige, devotione, per actus
v: g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Consciens ergo peccati mortalis,
obligatur ad præmiendam confessio-
nem. Trid: sess 12. c. 7 Imò oppositum
docentes excommunicat, Can: 11 Et sic
antiqui Theologi docentes sufficere con-
tritionem etiā data copiā Confessarij,
post Concilium Trident. non sunt audi-
endi.

17. Sacerdōs regularis non potest cum
sola contritione celebrare, quando non
habet copiam Confessarij suæ religionis,
habet tamen copiam alterius, sed non
vult illi confiteri, ad vitandam suæ reli-
gionis

192 *De EUCHARISTIA.*

gionis infamiam, quam ille concipiet, Gab à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessionarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo Divini uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, Manducare utroque modo, est non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spirituales, non contrariatur Tridentino. Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p^r mortali ex p^rcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit: 2: 11.

22. P^rcepto Ecclesie tenemur semel in anno communicare. Quod p^rceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Can: 9. Annus discretionis in
! p^r:

præsenti non tunc censetur quando doli capaces sumus, & confiteri tenemur, sed tunc dum sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licet accidere soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantum consideranda ætas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentia-
ria.

24° Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio. si valde parvulis quàmvis legacibus publicè conferatur.

25, Exploratores talium puerorum, duo debent considerare: scientiam & affectum an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. De inde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam satisfactionem spirituales vel gaudium sentiant. Mosc. loco cit.

Effectus:

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia permodum cibi & potūs spiritualis. hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri Gratiā per modum nutritionis & augmenti, inquantum dantur quādam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 1. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter. & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est *oblatio externa, rei alicujus perma-*

mentū, Deo facta cum rei immutatione in protestationem dominij, in vitam & mortem sue creatura. Explicatio si placet, videatur apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract. 2. disp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in specie & legis Gratiz sic definitur. Est Sacrificium Corporis & Sanguinis D.N.I.C. sub speciebus panis & vini consecratū. Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq; illorum verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris, jam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Viet. l. 2. de Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp: 8. de Euch. dub: 11. in Eucharistia alia ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam vt Sacrificium, respicit Deum directè tanquam terminum ad Quem: ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum. vt Sacramentum, respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ.

D^e SACRIFICIO. 107

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hanc tamen peracta, permanet. In his ergo & alijs est discrimin:

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess. 22. c. 26 ibi: *Si qui dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non existuisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alijs Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum; anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Sciendum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex definitione sacrificij. Nam licet in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

sam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore sanctorum fieri, ut patet in penitentia.

7. *Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unus species, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiæ, etsi non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v: in 2. Sent: Mor: dist: 46.*

8. *Occasione hujus scias à S. Th: 3. p: q: 83. a: 4. sex numerari partes Missæ. 1. Præparatio 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra,*

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. Unde & memores Domine &c. Offerimus Majestati tuæ, 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à postcommunionem usque ad finem.

9. Fines Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem, Sacrificium dicitur laudeticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3tum, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tia. Vterque enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen ſacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia, hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deteſtatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & inſolubiliter. Ita ſapientiſſimus meus Profeſſor, & Cathedraticeus Viennenſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poſſeſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licet per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v: g: attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen ad iuncta, virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem-

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediate & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 791 a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur. quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universalis intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Chri-

stiano, & præcipuè Pape & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquo modo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: verbo, *Missa*, correspondet Christo O. principali offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sui provenientem alteri applicare, non tamen potest pro eo eleemosynam accipere ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15 Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt; Amictus, Alba, Cingulum. Manipulus, Stola & Casula. Stola servire potest

potest pro manipulo & è converso, vil-
lalobos & alij. Imò stola servire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
minandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test necesse si altera pars non sufficit. sã.
& Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit sollemnissimum) quàm cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Festo pro
dando viatico, vel dum adest si nilis ne-
cessitas. sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, ut probat Bonac,

17. Si Missa diei sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Pater ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
ticu-

ticulari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cùm creatura. de celebratione Missarum.

18. Circa Communionem hæc advertenda. 1mò. sumptâ Hostia, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè. de Consecr. Viss: 2. est abrogatum. 3tò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingua mollescat, ne aliqua pars dentibus adhareat. Si plura petis, v. 2. de Mort de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

De SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio Necessitas huius
ius Sacramenti.*

Pœnitentia ut in præsentia: Est Sacramentum in actibus poenitentia & absolutio
pen.

DE POENITENTIA 205

ventu consistens, à Christo D. institutum per medium iudicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Moscorum Sacramentum remissionis peccatorum post Baptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Trid: sess. 14. c. 1.

Finis institutionis huius Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, saltem in v. to, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum iustificamur, requiritur dolor pericætus, seu Contritio.

206 *De POENITENTIA*

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia praecepta Dei. Fernandez p. 3, c. 6. §. 1. ex S. Th:

Materia huius Sacramenti in communi.

5. Materia remota huius Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materialia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine his potest confici hoc Sacramentum, Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter pœnas inferni &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus viciosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ deestari possumus peccatum, scilicet, amissionem gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus
Attri-

208. **DE POENITENTIA**

Attritio. imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo; per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc: quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruetis, propterea quòd vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exerceendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha

De POENITENTIA 20

Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi, nisi præmissâ Confessione. Trid: sess: 13. c: 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio. S. Raym. apud Armillam. v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat 1° in articulo, & periculo mortis. 2do, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3^{io}, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur temporis, sc: circa Pascha, ait Mosca 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 3. allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certiùs, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap. utriusque &c solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesie & careant Ecclesiasticâ sepultura, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio lata vel ferenda sententia.

Condi.

De POENITENTIA 211

Conditiones bonæ Confessionis.

Secundum sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta viget ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipuè, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ &c.

Lachry.

212 *De POENITENTIA*

Lachrymabilis, id est, doloro a.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alt ri.

Parere parata. Pœnitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessorio obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminalis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possimus. Confessio materialiter.

De POENITENTIA 23

Realiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra mor-
taliter

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re poenitens circa peccata mortalia, te-
netur tantam inquisitionem premittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
seu, quanta iudicio prudentis viri iudi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriā revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa.
Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
rie, qui diu non Confessi, magis tenen-
tur conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum

20. Circumstantia peccati est accidens
quoddam actus humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alteri-
us speciei malitiam habens, v.g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit ut præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem
actu

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra iustitiam, si vero in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quod peccans contra distinctam virtutem faciat, v. g: dum furatur, 20. florenos, est circumstantia aggravans, eo quod peccato nova ratio in diolis accrescat, sc: majoritas iniustitiæ. Gangericus in annor. in Summulam Caniet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Q'is, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

De PONITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2 Moral. dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v.g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v.g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus. Trid: test: 14 Can: 17. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij, Quodli non pos-

possit haberi: exprimat pœnitens numerum vero similem addendo *plūs vel minūs*, quibus verbis satisficit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plūs minusvè* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plūs vel minūs* extendi ad decem. & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actus. Sunt enim in actibus humanis nonnulli. qui habent certum terminum, in quo consummantur, vna v. g. copula maris & fœminæ, unum homicidium: hæc autem consummatio actus, ita distingvit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amata dormivit

De POENITENTIA. 217

omittit, tenetur numerum copularum
explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio
voluntaria pœna pro peccato, à Confessario
imposita ad placandum Deum cum proposito
eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impone-
re culpis proportionatam satisfactionem
juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14.
cap. 8. Dixi, juxta prudent arbitrium. Nam
magis attendenda præsens pœnitentis dis-
positio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi pos-
sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
oratio, & elemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
pœnalia carnis, quales sunt mortifica-
tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
spiritualia, v. g. celebrationes Missarum,
auditiones, & his similia.

Elemosyna comprehendit omnia o-
pera misericordiæ.

218 *De POENITENTIA.*

Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filiucius, relati in 2. Mor. dist. 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram : præmittatur ad cautelam. Si teneretur aliquo vinculo.

28. Scias : suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. Si teneretur aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensionis.

29. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatis tuis, in Nomine Patris & Filij & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis : Absolvo te ita communiter D.D. Ly tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum : Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est : ego tibi confero gratiam, quam.

De POENITENTIA 219

quantum est ex se, remissivam peccatorum. Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2. Mori dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: non tamen omnis, sed habens Iurisdictionem in hoc foro.

33. Iurdictio, ut nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales, alij

220 *De POENITENTIA.*

alii Episcopales, alij reservati Prælaris Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Coenæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis

Episcopales reservari sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, scilicet hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentia.

35 Conditiones Ministri Pœnitentiæ, quinque numerantur:

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris

Scientia.

37. Confessarius tanta debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus, 2dò, ut valeat cognoscere circumstan-

stantias speciem mutantes, & notabiliter aggravantes. 3to. quibus, annexa restitutio bonorum corporis, famæ, & honoris. 4to. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservados, censuras, saltem communiore, & idem de irregularitatibus: 5to quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij. sacrilegum committeret. Item, ne sit aliqua censura innotatus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum Confess-

222 De POENITENTIA:

fessionis, triplex peccatum committit: Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacrilégii, ficiendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacra: Pœn.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam detecto præter peccatum mortale. vndè primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, vt refert Opatovius de Pœn. disp. 13. q. 1, mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi quæ iudex Ecclesiæ stitutus dignos recipere, & indignos excludere debet a regno calorum. S. Th. q. 17 suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesiâ, una Sacra.

De POENITENTIA 223

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in auctoritate judicandi de dignitate aut indignitate pœnitentiũ. 2. dat *Potestati*, quæ consistit in auctoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis. ex S. Th. l. c. 2. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium, quod reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortuorum.

Bona et addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem sigilli, sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis p. peccatũ actualibz debite. extra sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiastici dispensatione.

224 De POENITENTIA.

Dicitur; *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesie solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionibus & satisfactionibus Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesie ut docet P. M. Labat in fine trac: de Pœni: cum ut tales etiam ultra condignum præmierentur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privata, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publica. Nam dispensare Thesaurum Ecclesie

De POENITENTIA 225

sic non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Iubilæo sed accidentaliter, inquantum Iubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat: d 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Iubilæo.

48. Iubilæus seu Iubilæum est Indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevis expressis; auctoritate Apo^lolicâ concessa, his qui conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Poenit: annexi immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus & Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij idè fecerunt.

DISTINCTIO VIII.

De CENSURIS.

1. **C**ensura est *pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesia bonis privans.* Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspensio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsentia, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur.* Fernandez p. 1. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Toleum.

3. Excommunicatio, alia major alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentorum receptione.* 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os. Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa*, denotatur vna mensa, vnus lectus, non tamen vnum cubiculum, si habitent vt alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorii Clericorum percussores. Item nonnatiim denunciati, hoc est per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Utile. Lex. Humile. Res ignorata. Necessesse.
Per *Utile* intelligitur omnis rationalis & sufficiens utilitas temporalis & spiritalis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etiam aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subiecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessesse denotetur*, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. Suspendio est *cenfura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quam simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;

De Interdicto.

10. Interdictum est *cenfura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.*

11. Triplex est interdictum. Locale; Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum. Est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. *Cessatio.*

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mæroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v.g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mori: L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

De CENSURIS. 231

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducit ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. Indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæretis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN.

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTRE- MÆ VNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur
Extrema vnctio, quia ultimò eà
ungitur homo. Primò ungitur in Ba-
ptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sa-
cerdotali ordinatione. Tandem in Extre-
ma vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est *Vnctio hominũ
infirmi, à Sacerdote in determinatũ partibus
corporis facta, oleo per Episcopum consecrato
, sub præscripta verborum forma, ad salutem
animæ, ac etiam corporis, si expedit divinitus
ordinata.*

3. Hoc Sacramentum Christus D. in
Aituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unà cum
Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit huius
consummativum. Gonet in Manuali
Thomist; § 1. De Extrema vnct.

Et

DE EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6: misit Apostolos, oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis, conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est vntio.

Forma: *Per istam Sanctam vntionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus vntionibus repetitur, mutato partium vngendarum nomine.

Nec per tot vntiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæ partiales vntiones & formæ ordinantur ad vnum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

134 *De EXTREMA VNCT.*

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subiectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, & capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præseminio deficientibus, amantibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesi lapsis, si clam erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, sicet antea non petissent; modò sint per se, & bonæ vitæ, secus, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministratur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-
ten-

DE EXTREMA UNCT: 235

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur. a-
mentibus a nativitate, pueris rationis
vfu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes vngendae

8. Necessario vngendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiae etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem vngunt. Sed
renum vntio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observe: Sacerdotes non in pal-
ma, vbi Chrismate sunt vnti, sed in ex-
teriori manus parte, vel infra palmam
vngi debere: licet absolute nihil referat
in palmis vngi.

236 De EXTREMA VNCT:

10. An vero inter partes vngendas necessarii sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensus ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf. punc; s. ex Naldo, ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, narem, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnâ formam dicere. Per istam *infratorem*, & suam piissimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iterum vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim
nume-

De EXTREMA VNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, scilicet diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritalis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Eccle-

ſæ.

fic, per quod spiritalis potestas traditur Ordinato. Mgri in 4. dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in vltima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem*. Et licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, vtpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ vtilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritalis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuilibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota Ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio, 2. Prima confusio.

ra. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Vita bonitas, hoc est, esse in gratia. & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia.* 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *Sitientes*, & Sabbatho *santo*, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere *generalem ordinationem.* Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus. Qui in ordinatione sollemni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, septem completi. Pro Acolythato, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l. quâ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non datur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare. Trid: sess: 23, c. 4. quoad omnes partes,

Mino.

Minores non dentur ei, qui saltem lingvam latinam non intelligit. Trid: l. c: 11. & addit. *Nemo ijs initietur, quem non scientia spes maioribus Ordinibus dignum ostendat.*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem exercendum pertinet, non sunt instructi. Trid: c: 13. & addit. *Sciant maxime decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Communionem perceperint.* Per literas, intellige divinas, quas v: g: Catechismus Romanus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti scientiam, quâ populus necessaria ad salutem doceatur, eiq; Sacramenta administrentur. Trid. l. c: cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno confert Ordines, quia infideliter dona Dei dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit, honorique Divino. S. Th. in suppl. q 364 a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Examen.

Impedimenta.

10. Prohibentur promittere ad Ordines. 1. in d. ignon. 2. o. bigami. 3. i. o. neophyti. 4. o. corpore vitiat. 5. o. de thoro illegitimo nati. 6. o. scilicet. 7. m. o. ad rationia obligati ante factam rationem, v. g. tutores. 8. o. homicidæ, qui in visum post se occidunt, v. g. carnifex, se vel alium mutilans. 9. o. hermaphroditus, etiam si sexus virilis prævaleat, præcipue, si res sit notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cum omnes secundum S. Th. in 4. d. 24. q. 2. q. 1. 2. in O. characterem imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alij

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores vero dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Oñiatus. Lectoratus. Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multò minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3, art: 2, in O & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4 sent:

Thomist. de 51. Idem docetur de Papatu. à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumque privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri soler. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ; & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues, hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Saer: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

ram primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi : Cath: Rom: ibid.

Ostiararius.

20. Est Spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistiæ sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ; proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere. Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & mat-

riæ traditione character imprimitur,

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quendam ab Eucharistia jumptione impediatur. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materię traditionis character imprimitur.

Acolybatibus.

23. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vireolas cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem vireolas, & candelabrum cum candela extracta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vireoli secundum S. Th. in Supple 3. p. 1. q. 38. art. 5. ad 6, cum iste actus sit principaliter, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim præparatio materię. In candelabri traditione, utpote actu seculari, character potius extenditur quam imprimitur. Eclicet
Aco;

Acoluthus à candelabri ministerio denominetur. non ideo fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus. cuncta patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character imprimitur.

Optatius de Sacri Ordinis præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gab: à S. Vine: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum nactum secundarium.

Hæc servantur in collatione

Subdiaconatus.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel Beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non peccando, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicandas

Diaconatus.

26: Est Spirituality potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemner in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio: Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sà v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materię traditione character imprimatur.

Opac

Opat: de Sacra Ordi: disp: r. q: 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modo est apud Græcos. Vnde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam v. Gonet in manuali Thomistarum de Sacra Ordi: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D: Quia Presbyteratus definitur Spiritus potestas quæ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D: conficit. Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missæq; celebrandi in Nomine Domini. In hujus prolatione & materię traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesiæ aperire & claudere. 2. cymbalum te opore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti; 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis proprius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant: &c

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed
hic

hic actus secundarius. Nam materia huius Ordinis est ab eis Prophetarum.

Refertur ab Opate Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intelligè, recitative, legendo publicè Prophetarum libros.

2. Officium Lectoris est catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31. Est nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi:

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium.
2do. Subdiacono vtreolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Le

Offi.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat; præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluerè. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Matutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium; quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione dicitur sacraus. 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas. 4. prædica-

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. s. Sacramenta conficere & ministrare. quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Vnde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium de Sacram. Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab. à S. Vinc. v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituitur. Beneficiati. Professi choro ad dicti & Moniales.

Effectus Ordinum?

39. Duo præsertim numerantur, sc. augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dantur sine Missa. 3. dantur in Ecclesiis Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus iniciandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omitta Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus: prophetiza nobis Christe, quis te percussit. alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Iudæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit,

Stola significat tertium ligamen Christi, quod ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram, quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit, P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Aniulus* significat fortitudinem ad divina. *alba* : puritatem. *Cingulum* repressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-

tum, quo significatur extensio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistiae. Ita S, Th: in supplemento 3. p: q, 40. a: 7. excepta utraque parenthesi

Significatio vestium Episcopaliū.

43. Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quae sunt *caliga*, *sandalia*, *saccinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quae ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: *Glericos ordinare*, *Virgines benedi-*

*cerè; Basilicas dedicare, Clericos deponere,
Synodos celebrare, Chrisma conficere vestes &
vasa consecrare,*

*Vel per caligas significatur rectitudo
gressuum.*

*per sandalia, quæ pedes tegunt, con-
temptus terrenorum.*

*Per succinctorium quo stola ligatur cum
alba, amor honestatis.*

*Per tunicam perseverantia, quia Ioseph
dicitur tunicam talarem habuisse, quasi
descendentem vsque ad talos, per quos
significatur extremitas vitæ.*

*Per Dalmaticam largitas in operibus
misericordiæ.*

*Per Chirothecas cautela. Per Mitram
scientia vtriusque testamenti, vnde &
duo cornua habet.*

*Per baculum cura pastoralis, quâ de-
bet colligere vagos, quos significat cur-
vitas in capite baculi, sustentare infir-
mos, quod ipse stipes signat baculi. Sed
pungere lentos, quod significat stimulus
in pede baculi. vnde versus.*

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta;

Per

Per *annulum* Sacramenta fidei, quâ Ecclesia deponatur Christo Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Hæc S. Th. in terminis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**reambula Matrimonij sunt Spon-

salia; quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio* S. Th. in Suppl. q. 43. a. 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima conjunctio maris & femina in usum conjugij, individuum vitæ consuetudinem retinens*, Labar de Matrim. dub. 1.

¶ 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *nova legis Sacramentum à Christo*

De MATRIMONIO 219

D. institutum causativum gratia unitivæ. N. P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutua[m] supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem proles. *M. scilicet in Exam. approb, tit: 1 q, 5* Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia coniungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christiani cum Ecclesia.

2. Iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratia à Christo *D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: 4, 42. a. 2.* Institutum in gratiam, sive *Ioan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19.* dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter sponsalia & Matrimonium.
Diffe.

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque. Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per natus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 41. a. 1. ad 1. & 2,

Et sic verba Sacerdotis, *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem. vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesie, ut pro veris conjugibus coram hominibus*
sic

De MATRIMONIO. 261

titis, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n: 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij ; sunt ipsi contrahentes : cùm ipsi tantùm ponant formam , vt patet ex Concil: Florent: in Decreto Vnionis Armenorum. Sacerdos enim tantùm est Minister accidentalis , aliàs Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid. quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides , proles , Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, vt Christianè educetur, Sacramentum, vt Matrimonium non separetur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum. 2. remedium concupiscentiæ, 3. commoditas obsequij vtriusque ad invicem.

Eff. etusl

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia
vni-

ut tiva, hoc est. gratia sanctificans, ut importat mutuam concordiam. decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familia prudentem gubernationem, Christianam proli educationem, rerum domesticarum diligentem curam. dispositionem, & fideli dispensationem: Molc. 2 p. Tyroct artis Pænit: §: 4. n: 25.

Banna.

9. Antiquam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesiis inter Missarum solennia, publicè denuntiatur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess, 24: cap. 1.

Hac faciant coniuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communient. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem,

nem, & non contrahant libidinis causâ.

*In celebratione Matrimonii hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ;
2. coram proprio Parocho, v. alio Sa-
cerdote de Parochi seu Ordinarij licen-
tia. 3. adsint saltem duo testes. 4. inter-
roget Parochus contrahentes, an velint
contrahere Matrimonium de presenti,
& notificetur de illorum mutuo consensu.
5. Parochus dicat hæc: *Ego vos con-
juncto in Matrimonium, In Nomine Patris &c.*

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputa-
to nomina Conjugum, testium, diem;
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter custo-
diat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, nè li-
citè contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tandem invalidum,

14. Impedimenta tantùm impediētia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem, 1. occisio uxoris adulteræ propriâ authoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundùm dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n. 1 de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 21. non inducit mortale, etsi dispensatio non petatur.

16. Si quis dispensationem desiderat, adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuæ & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: nro ex Uz Antonino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & a media nocte ante Feriam quartam Cincrum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess, 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

M

pec.

66 *De MATRIMONIO*

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: loc. cit. n: 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatione traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, vtdum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est: dum quis acceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v:gt: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciaret diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis. si forte coire nequibis,
 Si Parochi, & duplicis desit praesentia testis,
 Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuta.
 Haec facienda vetant connubia, facta retractant.

Error Persona

27. Tunc est, si quis putat contrahere cum Catharina, & contrahit cum Agneta &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans esse liberam, & e contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quae est triplex, spiritualis, legalis & naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi invicem promiserunt de Matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad occidendum conjugem, ut inter se contrahant, & defacto occidunt: oritur inter eos impedimentum dirimens etiam

268 *De MATRIMONIO.*

nullo præmissio adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alteram conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsequutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: & si tunc interius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in foemina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas,

Ex Sponsalibus de futuro oritur. ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsa. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum.

270 *De MATRIMONIO*

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia còcundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duo-
rum testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est, in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consulescentes, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quodsi sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio iudicis dotare. siue eam
in vxorem ducat cessante raptu & liberta-
ti restituendo, siue non. Trid: sess, 24.
cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi
ti, quando mulier vi rapitur ad Matri-
monium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causà libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-
grega-

De MATRIMONIO

271

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ,
v. *Impedimenta Matrimonij*. n. 22.

Hæc duo Opuscula, scilicet, de decem
Dei Præceptis, & Sacramentis, desum-
pta sunt ex Opusculis Sententiarum Mo-
ralium proprio labore compositarum;

Hæc subsint infallibili iudicio

S. Matris Ecclesiæ.

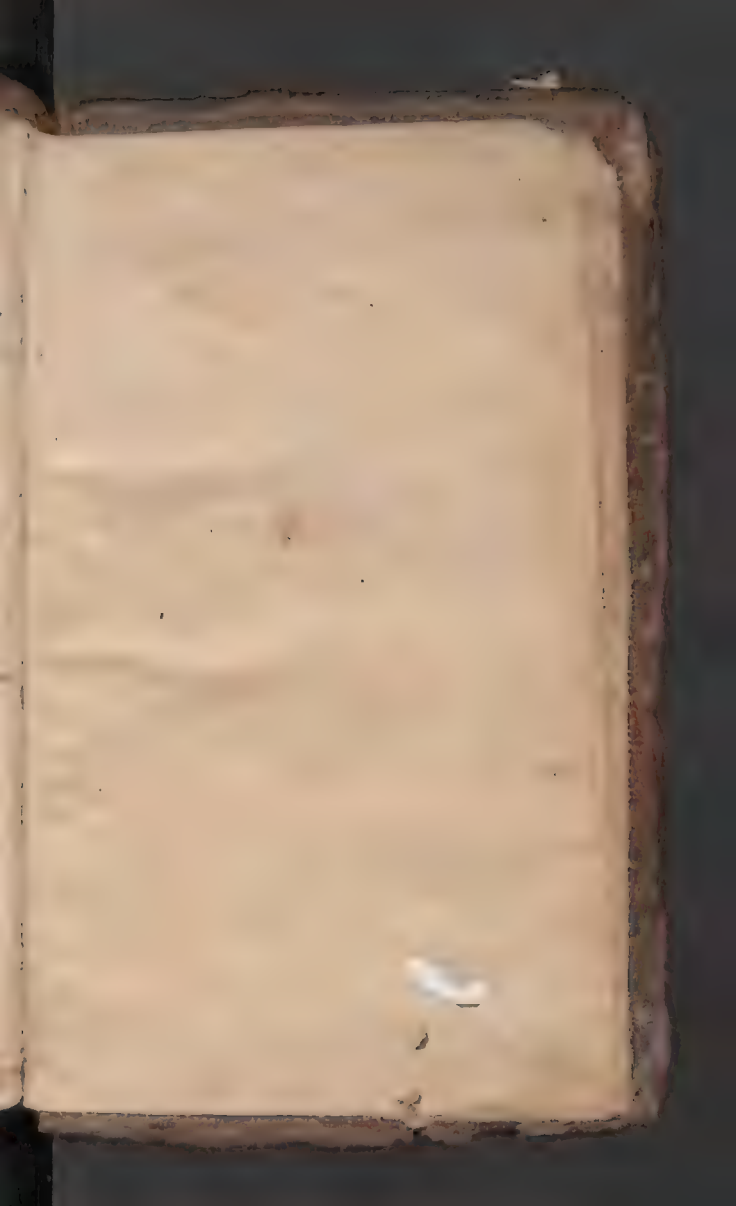

Errat

Errata sic corrige.

christallus.	orystallus. 170.
De fideleibus	De fidelibus. 302.
maximè	maximè 45.
non au dicitur	non autem dicitur. 47
venereris	venereis. 55.
apeenda	aperienda. 82.
Præcipatio	Præcipitatio. 84.
alinâ	alienâ. 88.
Abgaro	Abagaro. 109.
arreptios	arreptitios. 107.
spaiula	spatula. 118.
imbibita	imbibita. 123.
traditur tempora-	traditur res tempora-
lis	lis 142.
judicijs	indicijs. 152.
de	die 154.
principium	principum. 156.
baptizo	baptizato 185.
verbus	versibus. 190.
falsus	fassus 197.
pertinet	pertinent. 241.
a. 1. q. q. 1. 2.	q. 1. 2. q. 2. 245.
peccant	peccat. 241.
proprius	propius. 250.

Cætera corrigat benevolus Lector.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027911

